

GLAS

GLASILO DEMOKRATSKOG SAVEZA HRVATA U VOJVODINI

RAVNICE

VIZIJA, IRONIJA ILI BUNILO?

Riječ ispred...

Izgleda da se sve poremetilo.

Više se ne zna tko je zapravo jezičac, a tko tas na vagi; dok jedni izranjaju iz sijenke (dakako vlastite), drugi se u nju povlače, a doskora sigurna vlast, zrcali se u liku bezvlašća. Jer, ako je po nekima do sada sramno i nečasno bilo biti nacionalno opredijeljen, a mnogo ispravnije i poželjnije sa stajališta suživota i multikulturalnosti biti jednostavno - građaninom koji balansira i poravnava i tamo gdje ne treba, onda je to od sada nevažno. Naprosto, „jezičac na vagi” se do te mjere istrošio, da više niti sam sebi ne vjeruje. Pokazalo se, naime, da on vjeruje samo u duboki džep, a svi su ostali tu da mu ga napune. Ništa dalje od ove prakse nisu ni nanovo aktualna jugo-stremljenja sa svojim Bogom danim akterima. Za to, odista, nacionalna pripadnost nije potrebna.

Što se sijenki tiče, bilo ih je svojevremeno u našoj lokalnoj zbilji u više navrata: općinska vlada u sijenci, lokalna samouprava u sijenci, veliki i mali privrednici u sijenci, a sve to, dakako, u vrijeme, kako su je mnogi nazivali, „crno-žute” koalicije hrvatske i mađarske stranke, sve dok, kako je netko onomad kazao, Hrvati nisu sami izišli iz tog (austro-ugarskog) zajedništva. To da

su Hrvati sami istupili, nije točno, ali je isto tako netočna i tvrdnja da su izgubili na zadnjim lokalnim izborima. Na tim lokalnim izborima pravi gubitnici su bili, zapravo, Mađari, jer su izgubili pouzdanog koalicijskog partnera! Da je to tako, svjedoči neočekivana primjedba predsjednika SVM na uzrast oporbe, mada je sve do skora ta ista oporba bila podupirana i kad treba i kad ne treba. U ovim političkim uvjetima „odrastanja”, odjednom nema želje za pokrajinskom vladom u sijenci, iako je SVM potpisnik više dokumenata za autonomnost Vojvodine. Možda je to rezultat nedavne audijencije i dogovora kod „gazde u kući” ili pak bacanje rukavice u lice zbog izostale koalicije Mađara i autonomaša pri zadnjim parlamentarnim izborima. Sve u svemu, na koncu je pronađen mnogo moćniji zaštitnik koji, mada prvi i utjecajan, ima jednu slabost - za svaku pogrešku bez razmišljanja „jede” i sopstvenu djecu.

I na koncu, kako bi se obuzdale suvišne priče, republička vlada donosi uredbu o financijskoj disciplini. Pa vrijeme je bilo da se smanje redovi znanih i neznanih dilera pred bankama, da država pošto - poto naplati svoja potraživanja i onemogući dalji procvat sive ekonomije. Uzeti, a isto-

vremeno ne dati ništa, a sve na uštrb već ionako siromašnog puka. One bogate i najbogatije uredba gotovo da i ne dotiče.

Zašto kuće, stanovi i zemlja nebi bili još jeftiniji, korištenje i raspolaganje posjedom otežano, a kretanje građana ograničeno. Pitanje je samo zašto se važeći zakonski propisi do uvođenja uredbe nisu primjenjivali, zašto su sudske institucije neažurne i „vuku” čak i radne sporove više godina, zašto se ne omogući stanovništvu rad i zarada primjerena Europi, kada se već uvode europki normativi kod naplate poreza. I na koncu, zašto država neredovito izmiruje svoje obveze prema umirovljenicima, porodiljama, djeci...

Ipak, mnogi bi i na uštrb osobnog želuca platili porez, barem oni koji su na vrijeme i pošteno prijavili svoju imovinu poreskom organu, ali nemaju od čega. Netko bi kazao: prodaj kuću i zemlju, budi nadničar i beskućnik, vrati obrtnicu, zatvori radnju i prijavi se na tržište rada. I to je jedno od rješenja, samo su takva rješenja u povijesti gotovo bez iznimke završavana revolucijom.

Ali, nema razloga za paniku, obzirom da je i sama subotička skupština u prosincu prošle godine svojom odlukom nametnula naplatu komulanih troškova i usluga

te takse, po zbirnom računu, primoravajući na taj način građane da isplate i one komunalne službe čijim radom nisu zadovoljni. Kako bi što dosljednije sproveli odluku, čulo se na lokalnom radiju, upozoreni su svi bankarski šalteri i naplatna mjesta u gradu da od građana ne primaju uplate pojedinačnim komunalnim poduzećima.

Što je ovo, ako ne izravno kršenje zakona i još jedan pokušaj ometanja obavljanja bankarske djelatnosti?

Nejasno je samo, kako će zbirne račune isplaćivati građani, koji umjesto „kešom“, plaćaju kreditnom karticom, a što je potpuno u suglasnosti sa republičkom uredbom?

I tako, dok jedan brani gotovinsko plaćanje i forsira bezgotovinsku isplatu koja se na zadovoljstvo banaka sprovodi uz naplatu 1% provizije, drugi zahtijeva „keš“ bez posredovanja istih tih banaka.

Ne zna lijeva, što radi desna.

Znači, gdje smo bili - znamo, kuda idemo - vidimo, govori i klupa s naše naslovne stranice, na kojoj, umjesto da se odmara, nezadovoljnik ispisuje paradoksalni grafit.

Od posla ni traga, od novca još manje.

Lidija Molzer

Vijesti

Sombor, veljača 1998.

Ovih dana je iz tiska izišao prvi broj lista „MIROLJUB“ objavljen u Somboru.

Kako u uvodnoj riječi stoji, list će se objavljivati kvartalno u nakladništvu Kulturnog umjetničkog društva „Vladimir Nazor“ iz Sombora „na jeziku bačkih Bunjevaca i Šokaca, odnosno Hrvata, Sombora i okolice“.

Glasilu će pisati o aktivnostima KUD-a i radu njegovih sekcija, ali će obrađivati i teme iz povijesti, narodnih običaja te zbivanja iz svakodnevnog života.

List je dobio ime prema starom imenu kulturno-umjetničkog društva „Vladimir Nazor“ koje je utemeljeno prije 62 godine pod imenom „Miroljub“.

Glavni urednik novog somborskog glasila „Miroljub“ je Josip Pekanović.

* * * * *

HRVATSKI PODUZETNICI IZ MAĐARSKE S PREDSTAVNICIMA HAPU-a

Budimpešta, 15.02.1998.

U organizaciji Zemaljske samouprave Hrvata u Mađarskoj u Budimpešti je održan susret poduzetnika mađarskih državljana hrvatskog podrijetla s čelnicima Hrvatske agencije za promidžbu ulaganja (HAPU). Nakon uvodnih riječi domaćina dr. Mije Karagića, predsjednika Zemaljske samouprave, nazočne

su pozdravili veleposlanik Republike Hrvatske akademik dr. Zdenko Škrabalo i ministrica privatizacije Republike Mađarske Judit Csiha. Savjetnik u HAPU Hrvoje Dusper upoznao je poduzetnike s mogućnostima ulaganja i uspostave gospodarskih odnosa s poduzećima u Hrvatskoj. U budimpeštanskom Grand hotelu Hungaria u subotu navečer održan je i tradicionalni Hrvatski bal. Među više od 300 gostiju bili su nazočni mnogi mađarski uglednici iz političkog i kulturnog okruženja, a brojni Hrvati su za tu prigodu doputovali iz udaljenih mjesta Mađarske. (Hina) **Vjesnik**

* * * * *

Beograd, 18. 02. 1998.

Na izmaku dana, predsjednik Republike Srbije Milan Milutinović predložio je za premijera republičke Vlade dosadašnjeg njezinog predsjednika Mirka Marjanovića. U obrazloženju stoji kako je Mirko Marjanović do sada uspješno vodio vladu narodnog jedinstva te stoga nema razloga da se i naredni mandat ne poveri njemu, pogotovu jer je ocijenjeno da nitko bolje od Marjanovića nebi mogao sprovesti program za ostvarivanje društvenih i ekonomskih reformi.

Mirko Marjanović ima zadatak da u narednom tjednu sastavi prijedlog nove, buduće Vlade Republike Srbije.

VIJESTI

Zagreb

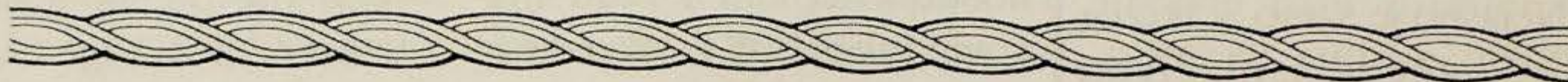
VELIKO BUNJEVAČKO PRELO '98

U Zagrebu je u organizaciji „Kola mladeži” i Hrvatske matice iseljenika održano tradicionalno Veliko bunjevačko prelo '98.

Prelo je održano u prepunoj dvorani restauracije „Globus” na zagrebačkom Velesajmu. Blizu 700 uzvanika iz Hrvatske i Vojvodine zabavljali su tamburaški ansambli „Dike” iz Vinkovaca i „Hajo” iz Subotice te Kićo Slabinac sa svojim „Slavonskim bećarima”.

Voditelj programa bio je Igor Rotim. U izboru najljepše prelje sudjelovalo je 15 djevojaka. Najljepša je bila po ocjeni žirija Zdenka Ivković studentica, kojoj je uručena i nagrada - putovanje u Rim. Za prvu pratilju najljepše prelje izabrana je Branka Kuntić, a za drugu Jasna Bašić.

U programu su sudjelovale i folklorne sekcije Hrvatskog kulturnog centra „Bunjevačko kolo” iz Subotice te Hrvatsko kulturno prosvjetno društvo „Matija Gubec” iz Tavankuta.

Baja

BAJSKO VELIKO PRELO

I ove godine je u Baji održano Veliko prelo u organizaciji Bajske Bunjevačke katoličke čitaonice.

Prelo se u Baji već tradicionalno održava s početka godine i to oko katoličkog blagdana Marina. Ove godine je Bajsko veliko prelo organizirano u mjesecu veljači u

Njemačkom kulturnom centru u Baji.

Goste i sve nazočne na Velikom prelu pozdravio je predsjednik Bajske Bunjevačke katoličke čitaonice Antun Mujić. Uz članove Hrvatskog veleposlanstva u Budimpešti, veleposlanstva BiH te Ukrajine, bili su nazočni brojni iz drugih dijelova Mađarske - Budimpešte i Pečuja, ali i iz Hrvatske te Vojvodine.

Uz bogatu večeru goste su zabavljala dva orkestra: Tamburaški orkestar „Slavonski bećari” iz Osijeka pod ravnanjem Antuna Nikolića i tamburaški sastav Stipana Krekića.

Ovogodišnje Veliko prelo u Baji proteklo je uz dobro raspoloženje, a ukazala se i dobra prilika za nova poz-

nanstva i obnovu prijateljstva.

Manifestacije ove vrste u vrijeme Poklada govore o bogatstvu i raznolikosti narodnih običaja u Hrvata.

* * * * *

**POSljednje vijesti
Beograd, 21. 02. 1998.**

Danas je, a nakon samo dva tjedna primjene, Vlada Republike Srbije na čelu s Mirkom Marjanovićem ukinula Uredbu o financijskoj disciplini koja je bila na snazi od 6. veljače ove godine.

Piše: mr. Bela Tonković

NAŠA SPREMNOST

Demokratski savez Hrvata u Vojvodini priprema se za svoju skupštinu. Posvuda se održavaju skupštine mjesnih organizacija, iznova se biraju odbori - rukovodeća struktura DSHV se obnavlja i osvježava. Raspoloženje članova je bolje nego što je bilo još jesenas. Apatije još ima, ali optimizam i polet prevladavaju. To je vrlo dobro.

Najčešće pitanje u razgovorima s članstvom je kada će se već početi rješavati hrvatsko pitanje u SRJ.

Svi osjećamo potrebu za hrvatskim vrtićima, školama, programima na radiju i televiziji. Svi smo revoltirani diskriminacijom u javnim službama i upravi. Svima nam je već dosta izgovora vlasti da „netko gore” treba da da svoj pristanak, kao i izgovora da se prvo treba riješiti pitanje Kosova.

Mi smatramo da se treba rješavati ono što se može riješiti, i njihovim rješenjem ohrabrivati ljude da traže rješenje i za, u ovom trenutku, „nerješiva” pitanja.

Vladajućim ljudima u Jugoslaviji konačno mora biti jasno da smo svi, cijelo stanovništvo, u očajno teškoj gospodarskoj situaciji, da su sve strukture društvenog života u toj mjeri poremećene da je samo pitanje vremena kada će se raspasti. Nitko nije zadovoljan, osim vrlo malog broja bogataša skorojevića. Proizvodnja je u cijeloj državi praktično stala, ljudi mjesecima primaju bijednu crkavicu iz koje se ne može živjeti, a mnogi plaće uopće ni ne primaju. Seljaci nemaju novaca za proljetne radove. I ono malo što je još donedavno funkcioniralo, zaustavljeno je

vladinom uredbom o finansijskoj disciplini. Vlada izgleda ne može shvatiti da se društveni i gospodarski život ne može pokrenuti poreskim mjerama, da napretka može biti samo uz proizvodnju. A nju ne možemo pokrenuti vlastitim snagama, jer smo potpuno iscrpljeni. Na ovim osnovama država ne može opstati.

Društveni i gospodarski život se mogu pokrenuti s mrtve točke jedino sa potporom iz inozemstva, a da bismo je dobili Jugoslavija treba ispuniti slijedeće uvjete:

1) Cjelokupni društveni život i državna uprava moraju biti izgrađeni na demokratskim principima: vlada mora biti reprezentativna, i ona se mora držati zakona i mora biti djelotvorno odgovorna parlamentu.

2) Ljudska prava se moraju apsolutno poštovati i svaki građanin mora imati mogućnost da, ako je potrebno, i sudskim putem prisili vlast da poštuje njegova prava. Mora se uvesti vladavina zakona pod istim uvjetima za sve.

3) Država mora poštovati prava nacionalnih manjina i djelotvorno ih zaštititi. U ovom kontekstu je i priznanje hrvatske nacionalne manjine u SRJ. Nacionalnim manjinama se mora osigurati djelotvorna zaštita i razvitak vlastitog identiteta, moraju im se osigurati škole na vlastitom jeziku i sa specifičnim programima. Isto tako im se mora osigurati mogućnost da koriste svoj jezik u javnosti, u komunikaciji s administracijom, državnim organima i na sudovima, te adekvatna zastupljenost u javnim službama.

4) Na gospodarskom polju mora se sprovesti denacionalizacija (povratak nacionalizirane ili konfiscirane imovine), demonopolizacija i privatizacija na širokoj osnovi, liberalizacija vanjske i unutarnje trgovine, slobodno oblikovanje cijena, te pravedan poreski sustav.

Ove, i još neke druge uvjete postavio je Savjet ministara europske unije prije ravno godinu dana i iluzorno je misliti da postoji prostor za „muvanje”. Jugoslavija prvo mora pokazati napredak u tim pitanjima, pa tek onda može očekivati približavanje Europskoj uniji i očekivati pomoć.

A gdje smo mi Hrvati u svemu tome?

Nama kao građanima SR Jugoslavije vrlo je stalo da se Jugoslavija što brže približi Europi. I zato stalno tražimo razgovore i sa saveznom i s republičkom vladom o rješavanju segmenata hrvatskoga pitanja koji su u njihovoj kompetenciji. Tih razgovora će morati biti ubrzo i stvorit će se mogućnosti za osvarenje svega što tražimo. To je naš specifičan doprinos. A koliko će se stvarno osvariti naša prava, bitno će ovisiti o nama samima, o našoj organiziranosti i spremnosti da se založimo za sebe.

Sudeći po raspoloženju na skupštinama mjesnih organizacija DSHV, na kojima sudjeluju ne samo članovi!, ta spremnost je sve veća. Svatko se treba zamisliti i upitati koliko je on sam spreman da se založi. Po tko zna koji put ponavljam: Pitat će nas naša djeca i unučad što smo uradili kad je bilo vrijeme!

AKTUALNO

Aktivnosti subotičke Podružnice stranke DSHV

GODIŠNJA SKUPŠTINA MO „JUG”

U sklopu redovitih aktivnosti, Mjesna organizacija „Jug” održala je 23. siječnja 1998. godine svoju godišnju Skupštinu. Skupštinom je predsjedavao Ivan Čović, dugogodišnji član stranke i općinski odbornik u subotičkom parlamentu.

Nazočnim članovima MO izloženo je izvješće o radu za protekli period u kojem je naglašeno da je mjesna organizacija mogla uraditi i više, ali je cijela stranka, pa tako i ova MO djelovala u teškim uvjetima. To ne znači da nije bilo i uspjeha u radu, kao primjerice izbor članova stranke DSHV za organe Mjesnih zajednica, a koji su u proteklom periodu djelovali u više oblasti: komunalijama, humanitarnim aktivnostima i funkcioniranju mjesnih zajednica.

Na skupu su se potom čule i diskusije članova stranke, nakon kojih je utvrđen prijedlog da organi stranke DSHV razmotre kriterijume za dodjelu „Matoševih” stipendija učenicima. Naime, kako je istaknuto, postojeći kriterijumi ne zadovoljavaju i ruše ugled stranke. Čule su se također zamjerke na račun roditelja stipendiranih učenika, obzirom da ne nalaze za shodno dolaziti niti na skupštinu MO, mada su pozvani.

Nakon iscrpne rasprave o uvjetima rada mjesne organizacije te mogućim budućim planovima u radu, izabran je novi petočlani Odbor.

Obzirom da je Skupština mjesne organizacije „Jug” razmatrala i poduzimanje neophodnih predradnji u

cilju pripremanja godišnje skupštine DSHV, izvršen je i izbor delegata koji će na ovoj skupštini sudjelovati koncem ožujka mjeseca. Odlučeno je također da mjesna organizacija „Jug” aktivno učestvuje i u pripremanju predstojeće redovite skupštine DSHV.

Godišnja Skupština je završena uz razgovor i zakusku, što je ujedno bila i dobra prilika za razmjenu mišljenja iz svih oblasti privrednog i društvenog života koji tište članove stranke.

U roku predviđenom pravilima o radu i djelovanju mjesne organizacije „Jug” održana je i prva konstituirajuća sjednica novoizabranog Odbora. Na svojoj prvoj sjednici je za predsjednika Odbora izabran dugogodišnji član stranke DSHV Miloš Vasiljević.

ODRŽAN 4. SABOR HDZ-a

U Zagrebu je 21. veljače 1998. godine održan 4. Sabor Hrvatske demokratske zajednice.

Na ovoj dvodnevnoj sjednici sudjelovali su brojni članovi i delegati HDZ-a iz Hrvatske i inozemstva. Uvodnim izlaganjem predsjednika stranke i predsjednika države dr. Franje Tuđmana te izlaganjem sedamnaestorice stranačkih dužnosnika potvrđena je snaga i jedinstvo HDZ-a. Predsjednik Tuđman je potvrdio da se sve postignuto u zadnjih 8 godina temelji na svekolikoj pomirbi hrvatskoga naroda o samostalnoj hrvatskoj državi.

Četvrti Sabor HDZ-a je bio i izborni te je tako izvršen i izbor novog predsjednika stranke. Ovu dužnost će i u narednom periodu vršiti dosadašnji njegov predsjednik dr. Franjo Tuđman.

GLAS RAVNICE - Glasilo Demokratskog saveza Hrvata u Vojvodini-urednik: Lidija Molzer, Urednički savjet: Lazar Merković, Milivoj Prčić, Marko Kljajić, Ivo Kujundžić, Izdaje: DSHV, 24000 Subotica, I. Milutinovića 31, tel&fax: 551-348, žiro-račun: 46600-603-4-3338 SPP Subotica, HRID Subotica. List je registriran kod Ministarstva za informacije Republike Srbije pod brojem 2087. Izlazi mjesečno. Tisak: studio „Bravo”, Braće Majera 43/a, 24000 Subotica.

Godišnja pretplata za inozemstvo iznosi 180,00 dinara, a za tuzemstvo 72,00 dinara.

Zanimljivosti

IZBORI I INTERNET

U SAD se ove godine održavaju izbori za dio Senata i dio Kongresa.

Ovi, tz. međuizbori su važni pokazatelj raspoloženja birača u „poluvremenu” mandata predsjednika SAD.

Dok je 1960. godine u predizbornoj kampanji odlučujuću uloga odigrala televizija, a što je John F. Kennedy bolje shvatio nego njegov protukandidat, ove godine će tu odlučujuću ulogu odigrati - INTERNET.

Prema istraživanjima, blizu 50 milijuna Amerikanaca poseduje INTERNET što im omogućuje adekvatnije informiranje. Od njih:

- 83% korisnika INTERNET-a su birači;

- 78% „online-amerikanaca” (korisnika INTERNET-a) izlaze na izbore;

- korisnici INTERNETA daleko su više politični od ostalih građana;

- preko 50% korisnika koriste INTERNET za političke informacije;

- većina je u političkom smislu aktivni dio pučanstva.

Svih ostali oblici političke promocije imaju daleko manju učinkovitost.

Istraživanja

KAKO SE SPROVODE LJUDSKA PRAVA?

Po izvješću o provedbi ljudskih prava na teritoriju SR Jugoslavije u 1997. godini, koje je na temelju sagledanog stanja načinio američki Kongres, stanje vjerskih manjina kao i nacionalnih te etničkih zajednica nije zadovoljavajuće. Naime, zaključeno je da se na teritoriji SR Jugoslavije nastavlja diskriminacija vjerskih manjina (vjerskom većinom se smatraju pripadnici srpske pravoslavne vjere op.ur.) pogotovu na teritoriju Kosova i Sandžaka, dok je na teritoriju pokrajine Vojvodina također bilo više izgreda prema pripadnicima katoličke manjine u kojoj su Mađari i Hrvati najbrojniji.

Što se tiče prilika u kojima žive nacionalne i etničke manjine, izvješće zaključuje da se mnogi Albanci i Muslimani istjeruju iz svojih kuća, ali i otpuštaju sa posla na osnovu vjerske i nacionalne pripadnosti.

Dok se Romi u sredinama gdje žive uglavnom toleriraju, mada postoje dokazi o pokušajima javnog zastrašivanja ove skupine, dotle ima pojava, a što svjedoče i podaci Helsinškog odbora za ljudska prava u Beogradu, da su u više slučajeva Hrvati u Zemunu isterivani iz svojih domova i to od strane srpskih eks-

tremista, kako bi se u njih smjestili izbjegli Srbi. Postoje podaci o kršenju ljudskih prava i drugih pripadnika etničkih i nacionalnih zajednica, ali su nabrojene češće diskriminirane.

Stanjem na tržištu rada ne mogu biti zadovoljni niti pripadnici većinskog naroda, ako je suditi po izvješću američkog Kongresa. U njemu se po tom pitanju kaže da djelatnici, općenito, nemaju slobodu napuštanja nesigurnih radnih mjesta, jer će pri tom izgubiti posao, tj. da su praktički bez mogućnosti da pronađu novo odgovarajuće zaposlenje. Razlog ovome je konkurencija u zapošljavanju te velika državna kontrola cjelokupnih ekonomskih kretanja. Uvjeti rada se djelomice poštuju, zarade su minimalne i nedostatne za osnovne životne potrebe, a cjelokupno privređivanje je podređeno samo pukom ekonomskom preživljavanju.

Tako vjerske manjine i etničke i nacionalne zajednice, pored diskriminacije po vjerskoj i nacionalnoj pripadnosti, dodatno pogađaju i umanjene šanse za ekonomski opstanak, obzirom da se pripadnici ovih skupina otpuštaju sa posla i mimo zakona tržišta.

Reagiranje

MONTAŽA BEZ PODLOGE

U Zagrebu je 19. veljače ove godine predsjednik Srpske narodne stranke Milan Đukić održao konferenciju za novinstvo. U svojoj izjavi Đukić optužuje hrvatske vlasti za „pokroviteljstvo” nad odlaskom Srba iz Hrvatske. Prema njegovim riječima u Hrvatskoj trenutno vlada „epidemija” odlaska Srba, a hrvatske vlasti ne prihvaćaju ruku pomirenja koju su ispružili Srbi. Što se pak njegove stranke tiče, „SNS se javno ispričava hrvatskom narodu za sva počinjena djela zločina koja su eventualno počinili pojedinci srpske nacionalnosti” kazao je Đukić. Početak procesa pomirenja između Hrvata i Srba u Hrvatskoj dogodit će se kada počne funkcionirati pravna država, tvrdi Đukić. Kako bi svoje tvrdnje potkrijepio, gosp. Đukić je naveo kako samo radnici „srpske nacionalnosti” u beljskoj Pekarnici i Tvornici stočne hrane u Dardi nisu primili plaću, što je dan nakon toga opovrgao član uprave „Belja” Ivica Završki. On izjavu Đukića smatra neistinitom, obzirom da plaće nisu primili niti djelatnici Hrvati.

Mnogi su komentirali pojedine tvrdnje u izjavi Milana Đukića. Tako je beogradski Dnevni telegraf zatražio od mr. Bele Tonkovića, predsjednik stranke DSHV njegovo tumačenje Đukićevih navoda. U svom komentaru Tonković piše:

„Izjava predsjednika Srpske narodne stranke u Hrvatskoj Milana Đukića kojom se SNS

javno ispričava hrvatskom narodu „za sva počinjena djela zločina koja su eventualno počinili pojedinci srpske nacionalnosti” pokazuje da se i u SNS osjeća potreba pomirenja Srba u Hrvatskoj s hrvatskim narodom i traženja načina da se prihvati Republika Hrvatska kao svoja država. To nastojanje podstičem, jer do općeg pomirenja mora doći. Ohrabrujem gospodina Đukića da učini pravi korak i da otvoreno prizna da je bilo pravih zločina i sustavnog progona Hrvata s područja kojega su kontrolirali Srbi. Masovna ubojstva Hrvata i sustavni progoni nisu samo „eventualni zločini”. Kao što sam uvijek odbijao kolektivnu odgovornost hrvatskoga ili bilo kojega drugog naroda za zločine u II. svjetskom ratu, tako ne prihvatam ni sada kolektivnu krivicu srpskoga naroda. Ali zločine nad Hrvatima u Hrvatskoj nisu počinili samo „pojedinci” nego sustav vlasti - pripadnici režima izgrađenog na određenoj ideologiji.

I zločine nad Hrvatima u SR Jugoslaviji vlast je tolerirala - uprkos svim našim upozorenjima i prosvjedima. SR Jugoslavija još uvijek čak ni ne priznaje postojanje hrvatske nacionalne manjine - uprkos obvezama iz vlastitoga Ustava i iz točke 8 Sporazuma o normalizaciji odnosa s Republikom Hrvatskom.

U svjetlu svega ovoga izjava gospodina Đukića je pozitivan korak i potičem ga

da još hrabrije doprinosi pomirenju srpskog i hrvatskog naroda.

Ujedno i ovim putem pozivam opet vlasti SR Jugoslavije i Republike Srbije na dijalog s DSHV o rješenju „hrvatskoga pitanja”.

Dijelovi njegova teksta su u Dnevnom telegrafu preneseni 21. veljače uz malu modifikaciju i neodgovarajući naslov: „Nije kriv srpski narod, već vlasti u Srbiji”, iz čega proizilazi kako Tonković, u stvari, ne komentariše samo izjavu predsjednika Srpske narodne stranke Milana Đukića, već kritizira i vlasti u Srbiji. To nebi bilo ni toliko tragično, da nije namjerno. Jer, iz teksta komentara je posve jasno da se isti odnosi na sustav vlasti i pripadnike režima građenog na velikosrpskoj ideologiji te njihove postupke u bivšim okupiranim dijelovima Republike Hrvatske, a ne Srbije! Stoga je ovo potpuno deplasiran pokušaj ukazivanja na to kako je Bela Tonković nelojaldan državi Srbiji, a time i SRJ.

Istina, u tekstu Tonković upućuje zamjerku SR Jugoslaviji što je tolerirala zločine nad Hrvatima na svom teritoriju kao i zbog nepriznavanja (a ja bih dodala i ignoriranja) hrvatske nacionalne manjine, ali se zbog toga ne moraju ispričavati Hrvati, već institucije pravne države.

Komunalne teme i dileme

RUŠENJE

Nastupajuća građevinska sezona, prema svim najavama, biti će u znaku uvođenja reda u urbanistički kaos, uz uvođenje drastičnih mjera prema svima koji ne poštuju zakon u ovoj oblasti.

Akcija „čvrste ruke“, doduše, nije započeta tamo gdje se najviše očekivalo, ali je, sve u svemu započeta vrlo efikasno u subotičkom naselju Palić u blizini nada- leko čuvenog zoološkog vrta. Naime, na ovoj lokaciji je jedan naš sugrađanin

sagradio modernu poslastičarnicu, kako nedavno doznajem od svog kolege - u bavarskom stilu, tj. jednu po uzoru na one njemačke, sa specifičnim i specijalnim asortimanom.

Pa tako, obzirom da sve mora imati svoj početak, tako je i zavođenje komunalne discipline otpočelo rušenjem pomenute bavarske poslastičarnice.

Veliko je pitanje zašto je među prvima zasmetala baš ova, naizgled beznačajna poslastičarnica, koja se i svojim izgledom uklapa u austro-ugarski stil palićkih

građevina. Da li je u pitanju taj fatalni stil gradnje, ili se možda u okoliš ne uklapa njemački predznak u nazivu poslastičarnice, ne zna se. To međutim, nebi morao biti razlog, obzirom da se u ranijem periodu naveliko

mahalo grbom slobodnog kraljevskog grada Maria-teresienstadta, a i mnogi su ga općinski službenici, pa i inspektori, imali na svojim posjetnicama ili pak pločicama na reveru. Neki neupućeni iz inozemstva bi pomislili da se radi o posebnom plemićkom staležu!

No, ovih su se dana isti dosjetili da se ne živi samo od pomodarskih obilježja koja anonimne svrstavaju u red elite, pa su se prihvatili posla.

Po nekim podacima u Subotici ima gotovo 10 tisuća bespravno izgrađenih ob-

jekata, od kojih će se, kako se doznaje u prvom valu porušiti 2000. Ne zna se, međutim, da li u ovaj broj ulaze i čitava nova naselja u raznim dijelovima Subotice građena bez urbanističkog plana na „brzinu“ i uz dje-

lomično ili nikakvo poštivanje zakonske procedure. O mnogim privatnim gospodarstvenim objektima i pogonima za proizvodnju alkohola da i ne govorimo.

Kada smo već kod rušenja, ono nije nekakva novina. Rušili su se u našoj općini nacionalizirani objekti, pa čak i gospodarstveni, izgrađeni svojevremeno po svim propisima - privatno vlasništvo nekada bogatih tvorničara i prave aristokracije. Za ovo postoje brojni primjeri nestalih zgrada od povijesnog i gospodarstvenog značaja, na čijem je mjestu kasnije građeno sve i svašta. Na mjestu porušene ciglane je, primjerice, nastala divlja deponija svega i svačega, a najviše smeća, na kojoj se niti poznata firma za reciklažu

AKTUALNO

„Alba” nebi snašla pri razvrstavanju sekundarnih sirovina. U isto vrijeme, ciglane nema ni od korova, izuzev onog što buja na đubrištu.

U ovoj akciji rušenja, nadležni su se rukovodili nekim drugim razlozima, plašeći se valjda da će se stari vlasnici jednog dana pojaviti i zatražiti svoju imovinu. Tako je i druga ciglana „nestala” sa svih dvanaest stanova izgrađenih za smještaj djelatnika ciglane.

Možda između ova dva slučaja rušenja - bavarske poslastičarnice, građene bez, kako se tvrdi, regularne dozvole i dvije ciglane gra-

đene sa dozvolom, ipak postoji sveza - prvi objekat ima iritirajući predznak, a druga dva vlasnike koji iritiraju.

Po svim pravilima bi, a poštivajući nove mjere komunalne discipline, glavni inspektor Petar Balažević (s austro-ugarskim grbom na plećima) morao izdati rješenje o ponovnom građenju „nestalih” ciglana i vratiti ih u prvobitno stanje. Ako se misli da je to nemoguće, valja podsjetiti da se upravo sada nanovo gradi i jedna nedavno do temelja porušena nacionalizirana zgrada na Paliću, za koju, kada se izgradi, stari

vlasnik samo treba da podnese zahtjev za vraćanjem oduzete mu imovine.

Ili će možda, isti pomenuti glavni inspektor, po svim pravilima o vođenju upravnog postupka, izdati nalog da se divlja deponija smeća ukloni i sravni sa zemljom, a čime bi se konačno stavila točka na cio slučaj. I tako bi već nečije zemljište napokon moglo naći novog, podobnijeg vlasnika.

Alexander Molzer

Subotica, 23. 02. 1998.

Danas je republički ministar za ljudska i manjinska prava bez portfelja Ivan Sedlak uručio opremu za tehničku pripremu bunjevačko šokačkih novina. Dar republičke vlade uručen je predsjedniku Obnoviteljske bunjevačke matice Marku Peiću u Subotici, a predstavlja konkretan vid potpore nakladništvu ove udruge.

Obzirom da se mnogi građani interesiraju kako će se koristiti dobijena oprema, obavještavamo javnost da opremu na dar nije dobila „Bunjevačka matica” i glasilo „Klasje naših ravni”, kako mnogi misle, te da nije predviđena za potporu nakladništva hrvatske nacionalne manjine, već Bunjevaca i Šokaca kao „konstituirajućeg naroda” SR Jugoslavije (u smislu uredbe vlade RS).

Izještavamo također, da u isto vrijeme „Bunjevačka matica” iz proračuna općine Subotica za 1998. godinu nije dobila niti dinar dotacije, mada je u tom smislu dato usmeno obećanje, koje eto, do danas nije ispunjeno. Dotaciju nije dobio niti časopis „Klasje naših ravni”, iako je zahtjev za potporom općini dostavljen u roku. Ne zna se da li zbog „nefleksibilne” uređivačke politike ili jezika na kojem se objavljuje?

Sve ovo samo potvrđuje očitu namjeru nadležnih državnih institucija da istraju na razjedinjenju hrvatskog nacionalnog bića na ovim prostorima.

„BUNJEVAČKA MATICA”
SUBOTICA

Viktorija Grunčić, predsjednica

INSTRUMENTI DEMOKRACIJE VIJEĆA EUROPE

KARTA O LOKALNOJ SAMOUPRAVI I EUROPSKA KARTA O REGIONALNIM I MANJINSKIM JEZICIMA

Jedan od bitnih razloga političke nestabilnosti i narušavanja društvenog mira u Europi je sukob etničke većine s manjinom. Razlog sukoba je najčešće nepoštovanje prava manjine pod izlikom da se pod zsjtjevom za poštivanjem tih prava ustvari krije nastojanje za otcjepljenjem dijela državnog teritorija.

Opće prihvaćenih pravila za rješavanje toga sukoba do početka raspada komunističkog bloka i višenacionalnih država osamdesetih godina ovoga stoljeća nije bilo. Ti događaji su privukli pažnju europskih država i nadržavnih asocijacija, kao što su Vijeće Europe i Europska zajednica.

Na temelju pripreme koju je obavio CPLRE Vijeće Europe (VE) je osamdesetih godina usvojilo Kartu o lokalnoj samoupravi koja je stupila na snagu 1. rujna 1988. Ona je sastavni dio europskih normi koje štite i unapređuju prava i slobode tijela općinskih samouprava. Poruka Karte o općinskoj samoupravi je da se odlučivanje o svim sadržajima od javnog interesa, o kojima ima smisla odlučivati na najnižoj razini demokratskih ustanova - tj. na razini općina, kotareva, pokrajina, regija i sl. - prepusti tim demokratskim ustanovama. U Karti se nabrajaju i bitni okvirni uvjeti koji su potrebni za funkcioniranje tijela lokalne samouprave. Mi taj temeljni stav zovemo principom subsidiarnosti.

KARTA O LOKALNOJ SAMOUPRAVI poziva se na demokratski legitimirane ustanove kao što su općine ili

regija. Ona određuje ustanove u kojima se odvijaju postupci političkog odlučivanja. To su područja zdravstva, okoliša, gospodarstva, naobrazbe, kulture i uprave, kao i bitna područja političkog djelovanja. Samosu neki od nevedenih predmeta, prema mišljenju VE, od specifičnog značaja i za pripadnike nacionalnih manjina. Bitno je da su u tim političkim strukturama zastupljeni svi interesi i da se pri odlučivanju ispune bitni uvjeti demokracije: proces odlučivanja mora biti demokratičan, odluke se moraju donositi većinom glasova i moraju se poštivati prava manjine.

Za pripadnike nacionalnih manjina je važno da su i oni uključeni u proces općeg političkog odlučivanja i odgovornosti. Time se suzbija namjera da ih se marginalizira, a ujedno se izbjegava izazivanje nezadovoljstva i navođenje na separatizam, od čega strahuju države koje sumnjičavo gledaju na zaštitu nacionalnih manjina.

EUROPSKA KARTA O REGIONALNIM I MANJINSKIM JEZICIMA, sa svoje strane, određuje temelje koji su potrebni pripadnicima nacionalnih manjina da bi štitili, sačuvali i razvijali svoj jezični, kulturni i nacionalni identitet. To su principi nadređene važnosti i njihova primjena se ne prepušta većinskom odlučivanju na lokalnoj razini. Oni ne samo da nadilaze područje lokalne samouprave, već čak i državni suverenitet, jer su vezani za pravnu i kulturnu baštinu Europe. Nacionalnim manjinama

je potrebna ovako visoka i čvrsta zaštita, jer bi inače bile izložene stalnom majoriziranju većine, što bi vodilo u asimilaciju. Europska Karta o regionalnim i manjinskim jezicima na taj način prisiljava većinu na konstruktivnu suradnju s manjinom i na poštivanje legitimnih potreba i zahtjeva nacionalnih manjina.

Kao što vidimo ove dvije Karte se dopunjuju. Dok Karta o lokalnoj i regionalnoj samoupravi predviđa i ustanovljuje političke strukture putem kojih manjina može ostvarivati svoja prava, Karta o regionalnim i manjinskim jezicima pruža zaštitu specifičnom pravu nacionalnih manjina.

Politički krugovi, koji su skeptični prema potrebama i zahtjevima nacionalnih manjina, trebaju shvatiti da je otvaranje prostora nacionalnim manjinama za političko zastupstvo u demokratskim institucijama kao i u strukturama državne uprave najbolji način da pridobiju nacionalne manjine da i one osjećaju domicilnu državu kao svoju i doprinose njezinoj nutarnjoj koheziji. U suprotnom oni nacionalne manjine upravo tjeraju ili u asimilaciju ili u separatizam.

Poslije usvajanja ovih dokumenata VE došlo je do raspada cijelog komunističkog bloka i višenacionalnih država, pa je VE u svojim temeljnim dokumentima dalje razrađivalo mehanizme zaštite temeljnih ljudskih prava među koje spadaju i prava nacionalnih manjina, kao jedna od blokova mehanizma za očuvanje mira i stabilnosti u Europi.

INTERVIEW

Interview: dr. Zdravko Sančević, prvi veleposlanik RH u BiH i predsjednik saborskog odbora za useljeništvo

TUDA RJEŠENJA NE DONOSE PRAVDU NI BOSNI, NI NJEZINIM NARODIMA

Kad pojedinci govore o podjeli Bosne, ne kažu tko je podijelio Bosnu. Bosnu su podijelili velikosrpski agresori još 1992. godine, zaokružujući „svoj” teritorij, koji su poslije i etnički „očistili” * Mi smo uvijek bili za sva rješenja koja su razumijevala da će BiH biti federalna država, jer smo očekivali da bi se smo tako očuvao hrvatski element u Bosni. Zato smo bili i za Vance - Owenov plan i za Owen - Stoltenbergov plan, i za Uniju republika u BiH * Neki možda misle da će se neke stvari riješiti pritiscima, ali griješe, jer, ako smo se mi borili za hrvatsku nezavisnost, sada je sigurno nećemo napuštati zato što se nekome sviđaju Ploče, Ston ili neki drugi grad

Dvojbom oko „iznajmljivanja” luke Ploče, te sporazumom o posebnim odnosima s Federacijom BiH, „bosansko” je pitanje ponovno aktualizirano. Kakvi će biti odnosi Hrvatske i susjedne države, što je s Hrvatima koji žive u BiH, kakva će prava i status imati, te hoće li ih uopće biti u Bosni, pitali smo dr. Zdravka Sančevića, prvog veleposlanika RH u BiH.

Dr. Sančević rođen je u Tesliću, djetinjstvo je proveo u Brčkom, a na kraju je Drugog svjetskog rata preko Bleiburga, s ocem, dospio u talijanski izbjeglički logor, gdje su im se poslije pridružile majka i sestra.

„To što smo preživjeli Bleiburg, puka je sreća”, kaže dr. Sančević. „Da smo dospjeli Crvenoj armiji, oni bi nas predali partizanima. Ovako, jedan nas je vojnik upozorio: „Ne idite tamo, tamo su Rusi!”

Poslije je dr. Sančević živio u Venezueli i u SAD-u, a radeći poslove za naftnu kompaniju Shell koja ga je i stipendirala, obišao je veći dio svijeta: „U svim krajevima svijeta imao sam kontakte s Hrvatima”. U Hrvatsku se vratio 1991. godine i sudjelovao u obrani zemlje.

Ovaj razgovor vodili smo u njegovom uredu u Saboru RH.

* Sporazum o posebnim odnosima između Hrvatske i Federacije BiH jedni pozdravljaju, dok su drugi skeptični, tvrdeći kako je to uvod u definitivnu podjelu Bosne. Tko je u pravu?

- Kad pojedinci govore o podjeli Bosne, ne kažu tko je podijelio Bosnu. Bosnu su podijelili velikosrpski agresori još 1992. godine, zaokružujući „svoj” teritorij, koji su poslije i etnički očistili. Velikosrbi su već 1993. godine zauzeli više od 70 posto BiH. Što se tiče sporazuma, već je u Washingtonskim dogovorima bilo predviđeno sklapanje bošnjačko-hrvatske federacije, koja će pokrivati dijelove BiH u kojima su Hrvati i Muslimani u većini. Već u tom sporazumu govorilo se o konfederaciji između Republike Hrvatske i Federacije BiH, ali se to nije ostvarilo jer se Republika Srpska namjeravala ujediniti sa Srbijom, odnosno SRJ. Kako bi se spriječilo ujedinjenje RS sa Srbijom, u Daytonskom sporazumu predviđena je uspostava posebnih odnosa između

Republike Hrvatske i Federacije BiH.

TIJESAN INOZEMNI KROJ

* Kakva, na osnovi Vaših iskustava, može biti daljnja sudbina BiH?

- Već sam spomenuo da je sve jača tendencija prema jačem protektoratu stranih vojnih sila. Sve to će ovisiti od ljudi koje svjetske sile budu imale u BiH. Ako budu imale ljude poput Stoltenberga, Owena ili lorda Caringtona, izbor će biti pogrešan. Ako budu imali prave ljude, koji poznaju situaciju i njezinu kompleksnost, nekog rješenja će biti. Problemi su mnogi i složeni - govori se o povratku ljudi, a nitko ih ne pita gdje će se vratiti i žele li se vratiti. U Daytonskom sporazumu govori se o pravu na povratak. Velikosrbi ne dopuštaju povratak u Derventu, Modriču, Doboj i druge gradove, u Bugojno Hrvatima brani povratak Dževad Mlačo, gradonačelnik tog grada, protjerani Hrvati su se naselili u Drvar jer negdje moraju živjeti. Rješenje tih problema ne može

INTERVIEW

biti šablonsko. To je proces koji se neće razvijati samo potezom pera. Ako se ti problemi ne raspletu između triju naroda BiH, onda će nam rješenje nametnuti sa strane.

* Sve što nam je do sada nametnuto nije bilo dobro ni za jedne, ni za druge, ni za treće.

- To obično tako bude. Tuđa rješenja nisu pravedna, kao ni ova podjela BiH prema omjeru pola-pola što je organizirala kontaktna skupina.

NEPRAVEDNIH POLA-POLA

Postojala je izvjesna nada da bi se eventualno i dio Srba priključio Federaciji BiH, međutim, to se nije dogodilo, jer je na terenu priznata RS kao posebni entitet BiH, i to u jednom vrlo nepravednom odnosu pola-pola. Trećini naroda (Srbima) polovica zemlje, a ostalima (Hrvatima i Bošnjacima) - druga polovica. To je bila strašna nepravda i zbog nje je došlo i do dodatnog pokreta pučanstva: kad se odlučilo da bude pola-pola, većina Muslimana iz istočne Bosne, Sandžaka itd. sručila se u srednju Bosnu. Taj pritisak pučanstva bio je tako jak da su gradovi preko noći dobivali i više od 70 posto pučanstva nego što je bilo 1991. godine. Ti koji su došli, bili su izbjeglice uglavnom iz onih krajeva koje su dobili Srbi, tako da su iz srednjobosanskih gradova odlazili i Muslimani starosjedioci, zajedno s Hrvatima, ne mogavši izdržati taj silni demografski pritisak. I to je, zapravo, jedan od glavnih razloga da je i došlo do sukoba Hrvata i Muslimana 1993.

I tako, na političkom planu nije bilo ništa od konfederacije, a niti su se Srbi mogli ujediniti sa SRJ. Sada, napokon, treba napraviti ono što je u Daytonu rečeno - uspostaviti posebne odnose između Hrvatske i Federacije BiH, u zamjenu za konfederaciju. To je posebni odnos, kakav primjerice, imaju zemlje Beneluksa.

* Još uvijek nije potpuno jasno zašto baš sada?

- Potrebno je stoga što je južna Hrvatska tako tanka na svom najjužnijem dijelu, da treba imati zaleđe, a s druge strane, luka Ploče je tradicionalno služila ne samo BiH nego i Mađarskoj i drugim zemljama tog dijela Europe. Rješenje te problematike zahtijeva i rješavanje drugog pitanja, a to je neumski pojas, koji su Dubrovčani stvorili da se obrane od Mlečana, pa su to prepustili Turcima. Da sada dođemo do Dubrovnika moramo proći kroz to područje. Tako da se cijeli taj kompleks pitanja treba riješiti kroz posebne odnose između Republike Hrvatske i Federacije. Naravno, imate i drugih mišljenja.

JEDAN ČOVJEK JEDAN GLAS

* Jedno od drukčijih mišljenja je i mišljenje gospodina Westendorpa koji se pita kako to da entitet jedne države može potpisati ugovor s drugom državom?

- Tako je predviđeno Daytonskim ugovorom: posebni odnosi između Republike Hrvatske i Federacije BiH, ali sada su najvažniji odnosi s Federacijom, upravo zbog problema Ploča, Neuma itd. Mi

smo uvijek bili za sva rješenja koja su razumijevala da će BiH biti federalna država, jer smo očekivali da bi se samo tako očuvao hrvatski elemenat u Bosni. Zato smo bili i za Vance-Owenov plan i za Owen-Stoltenbergov plan, za Uniju republika u BiH, što bi pridonijelo prestanku rata i očuvanju hrvatskih elemenata u BiH.

* Je li i bošnjačka strana u Federaciji BiH spremna na takav sporazum?

- Tu, čini se, leži problem, jer se podrazumijeva da su Hrvati i Muslimani u Federaciji kao konstituirajući narodi - ravnopravni. Međutim, kod Muslimana-Bošnjaka još uvijek postoji tendencija gledanja kojih ima više. Tendencija „jedan čovjek - jedan glas”, jer bi na taj način mogli uvijek preglasavati Hrvate. Ta ravnopravnost, na žalost, još nije ostvarena u svim sektorima. Ključ i ovog sporazuma bit će u tome kakav stav zauzmu Bošnjaci. Odrediti „što” i „kako”, često zavisi od osoba, i u prvom redu, stranke SDA, jer pogledi se razlikuju od čovjeka do čovjeka - od Izetbegovića do Silajdžića, od Silajdžića do Ganića, od Ganića do, recimo Bičakčića...

SAN O IZLASKU NA MORE

Neki možda misle da će se neke stvari riješiti pritiscima, ser se mnogo govorilo o pritiscima koje su SAD vršile na Hrvatsku. Ali, to su pritisci koji se odnose na Hrvatsku koja je dio zapada. Ako ovi partneri misle da mogu praviti pritisak na račun hrvatskog državnog suvereniteta, griješe, jer, ako smo se mi borili za hrvatsku

INTERVIEW

nezavisnost, sada je sigurno nećemo napuštati zato što se nekome sviđaju Ploče ili Ston ili neki drugi grad. Među Bošnjacima-Muslimanima postoji struja koja bi silom željela izbiti na more. Bio sam svjedok toga, jer je general Arif Pašalić, koji je bio zapovjednik mostarskog korpusa Armije BiH, rekao da je 1993. godine primio naređenje da zauzme Mostar, i kad zauzme Mostar, da krene na more, kako bi zauzeo sve od Ploča na jug. I budući da taj plan vojničkog zauzimanja južne Hrvatske nije uspio, sada se to pokušava na drugi način, nekim posebnim ugovorom koji bi izvukao teritorij Ploča na 99 godina, uz jedan dolar kao simbolični „otkup teritorija“.

Hrvatski stav je jasan; u obzir dolaze jedino pregovori, i to pregovori unutar okvirnog Sporazuma o posebnim odnosima između RH i Federacije BiH.

* Sve ovo što ste do sada kazali navodi na pitanje je li došlo vrijeme za modificiranje nekih točaka Daytonskog sporazuma?

- Revizija Daytonskog sporazuma ovisi od toga kako tko gleda na ostvarivanje i provođenje Dayton. Hrvatska i Federacija BiH sada traže soluciju specijalnog povezivanja, međutim, može se primijetiti da je u ostvarenju Daytona sve jasnija spoznaja da s implementacijom sporazuma ne ide baš glatko, posebno kad je riječ o povratku ljudi svojim kućama. Gledajući iz današnje perspektive sve ukazuje na sve čvršću inozemnu okupaciju i protektorat nad BiH. To znači da ako strane sile žele ostvarenje Daytona, na neki način

moraju modificirati taj isti Dayton. Međutim, pitanje je kako ga modificirati? Znači li to novu konferenciju ili se ta modifikacija primjenjuje tako da se daju veće ovlasti okupacijskim snagama, kao što se sada događa u RS. Mi se nadamo da se to neće događati u Federaciji BiH. Ali je u svakom slučaju vidljivo da se do ostvarenja Daytona neće doći spontano, već jedino velikim pritiscima.

PRITISAK NA DVIJE STRANE

*Neki kažu da treba pritisnuti sve?

-Nas ne treba nitko pritisnuti, jer smo bili svjesni kod potpisivanja Daytonskog sporazuma što imamo u rukama. Da bi se ostvario Dayton, treba pritisnuti one koji se ničeg ne pridržavaju, a to je RS i muslimanska strana, koja smatra da je cijela Bosna isključivo njihova. Obje te strane uporno tjeraju vodu na svoj mlin.

* Sve se češće govori o tajnim razgovorima bošnjačke i srbijanske strane?

- To ništa ne znači. Ako se ide u razgovore i pregovore, ne mora značiti da će oni i uspjeti. Kažu, Boban je razgovarao s Karadžićem u Grazu a to ne znači da su ti razgovori i uspješni. Poznato je da je gospodin Adil Zulfikarpašić u početku pokušavao čak uspostaviti neke direktne veze s Beogradom...

* To mu nije uspjelo, budući da je Vuk Drašković nakon tih razgovora izjavio kako je „sporazum o muslimansko srpskom prijateljstvu potpisala samo srpska strana“.

- Ali, trenutak za takav sporazum bio je najlošije pogoden, jer su u to vrijeme Arkanove jedinice izvršile pokolj Muslimana u Bijeljini. Zbog svega toga, zbog tih strašnih pokolja, nema mogućnosti velikog prijateljstva između Muslimana i Srba. Rane su suviše duboke i bolne da bi sad došlo do velikog prijateljstva. Druga stvar su odnosi između Muslimana i Hrvata, gdje je i sukob izbilo zbog pritiska velikog broja ljudi na srednju Bosnu. To se jasno vidjelo, jer čim je sklopljen Washingtonski sporazum, ti su sukobi prestali.

Autor: Vesna Kljajić

POZIVAMO ŠTOVANE

ČITATELJE DA SE

PRETPLATE NA GLASILO

STRANKE DSHV

„GLAS RAVNICE“

GODIŠNJA PRETPLATA

IZNOSI:

ZA TUZEMSTVO

72,00 DINARA,

ZA INOZEMSTVO

180,00 DINARA

DRUGI PIŠU

„Frankfurter Allgemeine Zeitung”

UDVARANJE NA SJEVERU KAO PROTUTEŽA
SVADI NA JUGU

Udvara li Milošević vojvođanskim Mađarima kako bi prikrio uzroke krize na Kosovu?

„Jozsef Kasza stasit je muškarac. Gradonačelniku Subotice, grada na sjeveru Srbije, gotovo nitko neće moći prigovoriti da je naivan političar. On predobro poznaje svoj posao i predugo se kao predstavnik manjine kojoj prijete asimilacija i iseljavanje nadmudrivao s moćnicima iz redova većinskog naroda.

Kasza nije samo gradonačelnik grada na srpsko-mađarskoj granici koji Mađari nazivaju Szabadka dok su ga Nijemci, nastanjeni na tom području sve do protjerivanja nakon Drugog svjetskog rata, nazivali Maria-Teresienstadt. Kasza je istodobno i predsjedatelj Saveza vojvođanskih Mađara u Vojvodini. SVM je od ukupno dvije mađarske stranke trenutno odlučujuća politička snaga među oko 300 tisuća Mađara koji žive u sjevernoj srpskoj pokrajini. Na pošlom popisu stanovništva, održanom 1991. u Jugoslaviji koja se u međuvremenu raspala, još je samo 340 tisuća stanovnika navelo pripadnost mađarskoj manjini. Tijekom rata nekoliko desetaka tisuća Mađara napustilo je svoju domovinu. Mladi muškarci posebno su nastojali izbjeći prijeteće novačenje u jugoslavensku vojsku, bježeći u matičnu Mađarsku.

Pritisak na mađare i još otvorenije ugroženu hrvatsku manjinu u multinacionalnoj regiji Vojvodini oslabio je u

odnosu na ratne dane godine 1991. i 1992. Doduše, etnička ravnoteža neprekidno je narušavana na štetu manjina jer su u Vojvodinu sustavno naseljavane srpske izbjeglice iz Hrvatske i Bosne i Hercegovine. Političari vojvođanskih Mađara morali su se suprotstavljati asimilacijskom pritisku - postojeće škole morale su biti sačuvane i dograđene, a valjalo je zahtijevati i više škole na mađarskom jeziku. Istodobno, mađarski političari u Vojvodini moraju zajedno s predstavnicima ostalih manjina i sa srpskim oporbenim političarima u pokrajini pokušati obnoviti nekoć opsežnu samoupravu (Vojvodina je dugo imala autonomiju), faktički ukinutu srpskim ustavom iz rujna 1990.

Taktika i strategija sjajan su materijal za svade koje su prijetile cjepkanjem političke scene vojvođanskih Mađara. No, iz brojnih odvajanja od nekoć odlučujuće Demokratske zajednice vojvođanskih Mađara pod vodstvom Agostona, koji je davno prije prekretničkih godina 1989./1990. nastojao skrenuti pozornost javnosti na međunarodnonegirano manjinu, izrastao je neuobičajeno brzo i jasno SVM i Kasza kao nove vođa. Za razliku od DZVM koji je uglavnom inzistirao na načelnim zahtjevima za osobnom i komunalnom autonomijom, SVM zastupa politiku malih koraka.

Na srpskim skupštinskim izborima, održanim u rujnu prošle godine, SVM je osvojio

5 od ukupno 250 mjesta u skupštini. Time SVM nije baš stekao ulogu jezičca na vagi. No, budući da su socijalisti (SPS) pod vodstvom jugoslavenskog predsjednika Miloševića izgubili većinu te im je trebao jedan ili više koalicijskih partnera, SVM ima određenu težinu. Skupštinski zastupnik SVM-a Ispanovics izabran je za dopredsjednika skupštine krajem prošle godine došlo je do susreta SVM-a i SPS-a. Tom je prilikom SVM predao katalog zahtjeva koji je Milošević obećao proučiti. Krajem siječnja ove godine dogodio se drugi sastanak Miloševića i mađarskih političara. Milošević je ocijenio da su očekivanja SVM-a opravdana. Neki zahtjevi mogu biti brzo ispunjeni - poput onoga za ponovnim isticanjem dvojezičnih natpisa s nazivom mjesta, kao i onoga za ponovnim otvaranjem odjela za mađarske učitelje u Subotici. Osim toga, dogovoreno je osnivanje miješanog povjerenstva koje bi trebalo raspraviti pojedine zahtjeve. Sljedeći sastanak - i svođenje bilance - dogovoren je za godinu dana.

Kasza je očitovao zadovoljstvo i jednim i drugim sastankom o kojima su srpski državni mediji objavili iscrpna izvješća. Kasza nije isključio čak ni mogućnost sudjelovanja SVM-a u još nesastavljenoj srpskoj vladi - ako u kabinetu ne budu zastupljeni ekstremni nacionalisti iz redova Radikalne stranke.

Novopečena sloga SPS-a i SVM-a odmah je izazvala

DRUGI PIŠU

kritike. Srpski oporbeni političari - posebno oni iz Vojvodine - upozorili su da će Milošević, poznat po praznim obećanjima, obećati Mađarima brda i doline, ali da na kraju ništa neće ispuniti. Jugoslavenski Predsjednik mora zbog zaoštrene krize na Kosovu, gdje se albanska većina već oružjem buni protiv srpske represije, a Beograd je zbog toga izložen pojačanom pritisku međunarodne zajednice, zabilježiti uspjeh u politici prema manjinama, upozoravaju kritičari. Za razliku od Agostona i njegove stranke, Kasza i SVM primjereni su instrumenti za ostvarivanje tog cilja, dodaju oni. Po njihovu tumačenju, „dogovor” s Mađarima na sjeveru učinit će vjerodostojnim Miloševićev argument da je

krizu na Kosovu izazvao albanski separatizam i terorizam. Izazivanje razdora među protivnicima oduvijek je bilo sastavni dio Miloševićeve taktike koju on sada primjenjuje na primjeru vojvođanskih Mađara i kosovskih Albanaca, dodaju kritičari.

Kaszu takvi prigovori ne iznenađuju. On tvrdi kako ne može čekati pobjedu podijeljene srpske oporbe da bi izborio poboljšanje životnih uvjeta za ugrožene Mađare. Stoga treba razgovarati sa sadašnjim vlastima i pokušati u dijalogu s njima ostvariti sve što se može, naglašava Kasza. U tom je procesu SVM na pravom putu, tvrdi on.

Protekli su dani pokazali da veza između dvije nekada autonomne jugoslavenske

pokrajine, na koju je upozoravala srpska oporba, nije iskonstruirana. Srpski oporbeni političari iz Vojvodine žalili su se da vlasti na Kosovo šalju vojne obveznike iz Vojvodine. Drugi mladići, uključujući one mađarske nacionalnosti, skrivaju se kako bi umakli vojnoj policiji, tvrde oporbeni političari, dodajući da je riječ o reprizi zbivanja iz 1991. i 1992. kako su vojni obveznici prisiljeni otići u rat u Hrvatsku i Bosnu. Predsjedatelj socijaldemokratske vojvođanske koalicije Čanak uložio je prosvjed u sledeću rečenicu: „Natjerali su nas da ginemo za Vukovar. Za Prištinu nećemo ginuti!”, prenosi na kraju članka Matthias Rueb.

„Glas Amerike - VOA”

POSTOJE MASOVNE GROBNICE KOJE SU VEĆE OD OVČARE

Iz pojedinačnih i masovnih grobnica u istočnoj Slavoniji nastavljene su ekshumacije civila i hrvatskih vojnika, koje su 1991. godine ubili jugoslavenska vojska i srpske poluvojne postrojbe. Izvješćuje Linda Miliša.

Ekshumacija je nastavljena u Ilači, selu u blizini jugoslavenske granice. Istražitelji Povjerenstva za nestale Vlade Republike Hrvatske jučer su na nekoliko lokacija ekshumirali posmrtnu ostatku devetorice civila i hrvatskih vojnika od ukupno 18 osoba, koiko ih je prema riječima Ivana Grujića, predsjednika Povjerenstva, ubijeno i zakopano u Ilači. Sljedeća lokacija na kojoj će raditi istražitelji vladinog povjerenstva je Tovarnik, gdje

je zakopano od 50 do 80 žrtava. Na području Ilače i Tovarnika ekshumirat ćemo 100 tijela. U Tovarniku su klasične masovne grobnice, dok u Ilači nailazimo uglavnom na pojedinačne, kaže pukovnik Ivan Grujić. U nazočnosti promatrača Europske unije i predstavnika Organizacije za europsku sigurnost i suradnju ekshumacije na području Ilače i Tovarnika potrajat će, kako se procjenjuje, desetak dana. U ostalim mjestima istočne Slavonije, Baranje i zapadnog Srijema od šest do osam tjedana, a u cijeloj Hrvatskoj proces bi mogao potrajati do dvije godine, drži Ivan Grujić.

Na hrvatskoj listi nestalih još se uvijek nalaze 2.133 osobe nestale na vukovarskom

području. Prema dosadašnjim iskustvima vladinog povjerenstva, broj pronađenih u pojedinačnim i masovnim grobnicama povećava se dva ili tri puta u odnosu prema broju traženih. Tako da se broj žrtava srpske agresije u istočnoj Slavoniji, Baranji i zapadnom Srijemu procjenjuje na pet tisuća. Predsjednik Povjerenstva za nestale Vlade Republike Hrvatske za Glas Amerike izjavit će da povjerenstvo ima saznanja o postojanju grobnica do veličine Ovčare, iz koje su ekshumirana tijela 200 ranjenika vukovarske bolnice ali, kaže Grujić, ima naznaka da postoje grobnice i veće od Ovčare. .

POJAVE

Kako nastaju sporovi?

CILJ OPRAVDAVA SREDSTVO

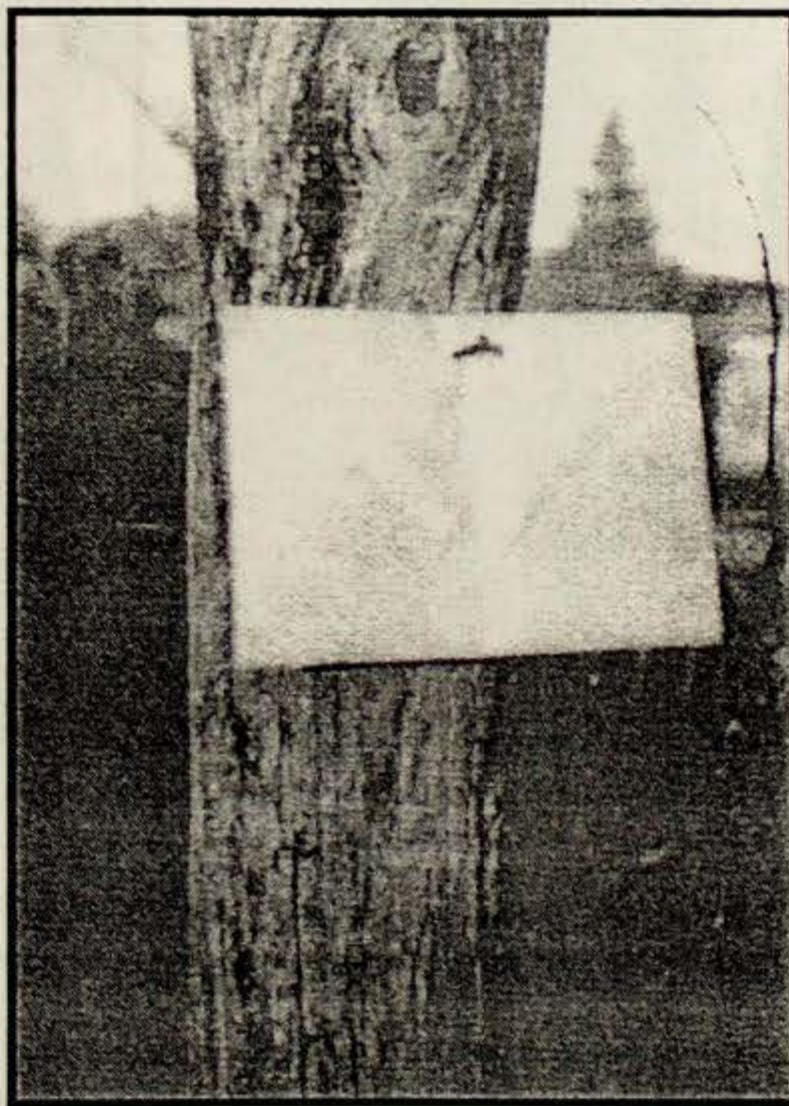
O tome gdje smo dospjeli govori i nedavni događaj oko otkaza jednog (i jedinog) neraspoređenog općinskog službenika (ime poznato redakciji). Naime, još prije 14 mjeseci čovjek ostao neraspoređen uz klasičan postupak prema nepoželjnom djelatniku čije ime, krvna grupa i boja očiju ne odgovaraju općinskim normativima. Da je bar jedini i zadnji, moglo bi da prođe.

Radni spor se vodio 6 mjeseci na subotičkom općinskom sudu. Bilo je tu obrane, lažnih svjedočenja, a potom upozorenja i ucjena (istina iza kulisa), pa čak i nagovještaja da djelatnik u ovom sporu nema niti malo šanse protiv mnogo moćne i nadasve stručne općinske službe. Nema mjesta u državnim organima za ovog djelatnika, piše u općinskom rješenju, ali isto tako piše da nema potrebe da dolazi na radno mjesto, što mu se usmjeno čak i zabranjuje. Nagovještaj biva ostvaren i radnik izgubi spor. Jer, u cijelom se postupku nitkome ne žuri osim neraspoređenom koji želi natrag na posao, a i troškova ima samo on, obzirom da se općina spori na teret općinske kase, pa tako ni zapisnike sa ročišta ne plaća.

Predmetu je, a na temelju žalbe, trebalo drugih 6 mjeseci da stigne u Okružni sud, također u Subotici.

U međuvremenu, a nakon 14 mjeseci neraspoređenosti, izda sveznajući općinski organ bez konzultacije radnika nepotpuno rješenje o isplati otpremnine i to na osnovu

nekakvih novih izmjena i dopuna Zakona, ali sada o radnim odnosima, a ne kao što je do tada bio slučaj - za državne organe. Sve u svemu, već nakon nekoliko dana stiže ovom djelatniku rješenje o konačnom otkazu i to ne poštom, već putem općinskog dostavljača u neadresiranoj kuverti. Obzirom da, sada već bivšeg općinskog službenika, ne nalazi kod kuće, kuvertu sa rješenjem zakucava na kapiju i to pred njegovim desetogodišnjim sinom koji se upravo vratio

iz škole. Dotični sporni djelatnik nikako nakon toga sinu nije uspio dokazati kako taj općinski „čikica“ (mada je po riječima djeteta govorio „ružno“ kad mu se zalomio zavrtanj) nije došao da im oduzme kuću, obzirom da je dijete istovjetan postupak dan ranije vidjelo na američkom filmu.

Dok je sin i dalje ubijeden da će roditeljska kuća biti „udarena na doboš“, dotle sporni, bivši, nekada cijenjen zbog svoje principijelnosti,

općinski službenik od otpremnine, o kojoj uzgred rečeno ništa nije znao (niti mu treba), nije vidjeo niti pare, mada u rješenju o otkazu stoji da je iste preuzeo i temeljem toga regularno dobio otkaz. Njegova sreća da mu sin ne zna za te (neprimljene) „klete“ novce, jer bi pomislio da mu je otac opljačkao banku. Kad ono, netko opljačkao njegovog oca nezakonito mu oduzimajući radno mjesto.

Možda će nakon ove priče Okružni sud u Subotici smoći snage i konsolidirati svoje redove te u razumnom roku riješiti ovaj radni spor, koji je eto, u međuvremenu dobio i svog dvojnika, obzirom da je djelatnik primoran protiv općine povesti još jedan spor zbog nezakonitog otkaza, pa možda čak i zlorabljenja položaja, a o kršenju ljudskog prava na rad i egzistenciju (i još nekih) da i ne govorimo.

Sigurna sam, kada bi netko o ovom slučaju bilo što zapitao nadležne u općini, oni bi ustvrdili da o čitavom slučaju ne znaju ništa, te da djelatnika uopće niti ne poznaju. Uostalom, to im nebi bio prvi put.

Netko će reći da se u pisanju ovog teksta možda rukovodim nekakvim ličnim razlozima, ali tvrdim da je ta konstatacija netočna. Jer, u zadnjih desetak godina bilo je više sličnih, pa čak i drastičnijih slučajeva odstranjivanja nepoželjnih općinskih službenika po raznim osnovama. Bojim se da i ovaj pokušaj nije zadnji.

Lidija Molzer

Hrvatstvo Boke Kotorske

OČUVANJE HRVATSKOG IDENTITETA KROZ STOLJEĆA

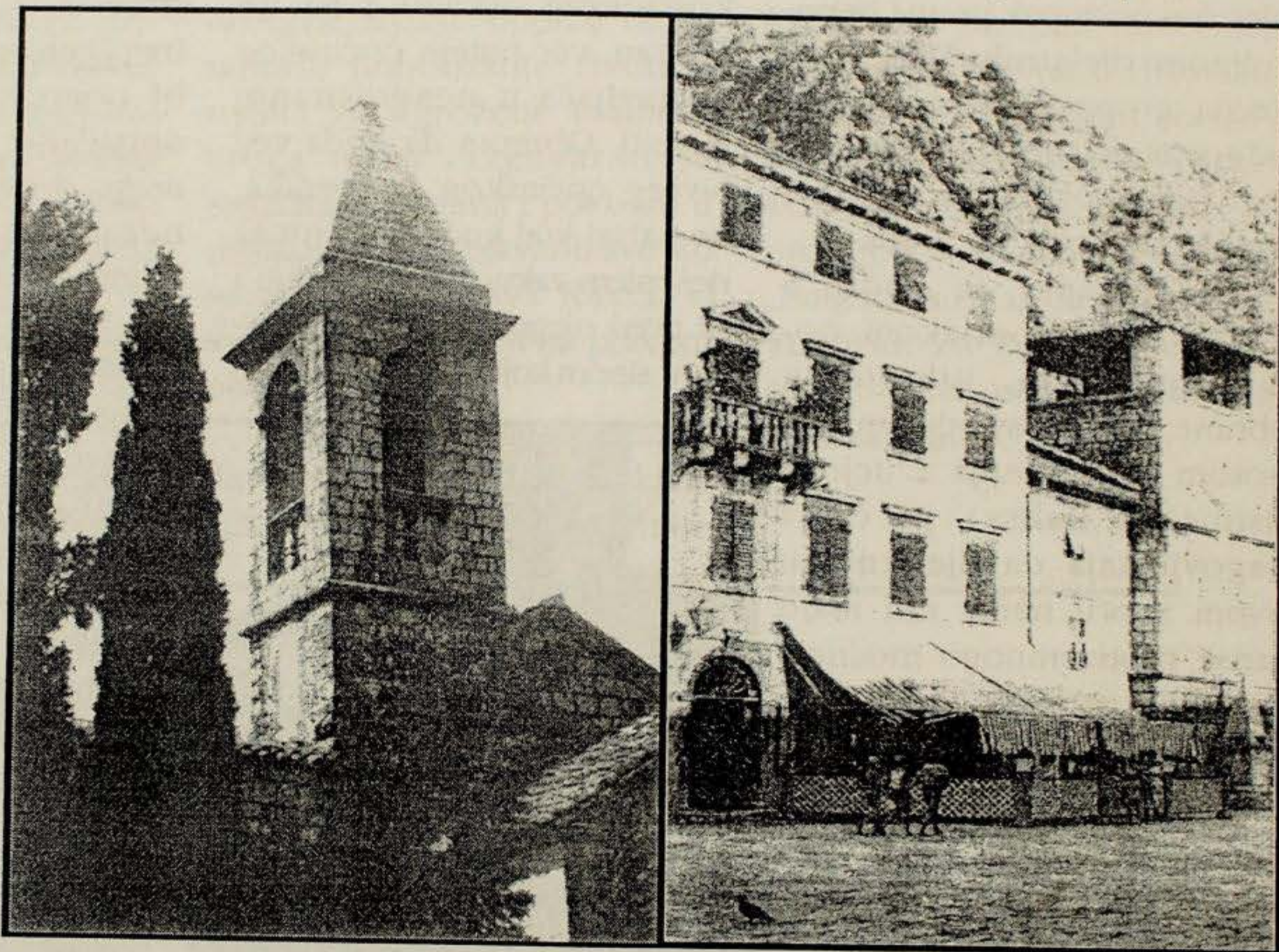
Na krajnjem jugoistoku Jadrana nalazi se prelijepi zaljev - Boka Kotorska (na talijanskom Bocca = usta, otvor). Njen pjesnik kotoranin Viktor Vida, jedan od najvećih hrvatskih pjesnika, za nju će reći: Ništa ne može pokolebati moga uvjerenja, da je Boka Kotorska ostvarenje božanske priče, koja se tu više nego i u jednom kraju svijeta dotakla zemlje i ostavila na tom moru i u tom kamenju „svoj vječni trag.“ Boka Kotorska zahvata čitav zaljev s okolnim kopnom, a njeno ime je zamijenio antički naziv Risanski zaljev. Na

tom prostoru, ilirskom području, sačuvano je dosta kulturnih tragova još iz IV. st. p.K. 228.godine p.K. u Risnu, u Boki Kotorskoj, sklonila se pred Rimljanima ilirska kraljica Teuta, koja je bila udovica osnivača ardijejske države Argona. Rimljanima je kao izlika za napad na Teutu poslužilo ilirsko gusaranje, ali je u stvari pravi razlog bila želja Rimljana da unište prekojadransku državu. To im je i pošlo za rukom 168.g.p.K.

Na ovim područjima Rimljani su vladali do 476. godine. Za to vrijeme doselilo se dosta Rimljana tako da se latinski utjecaj toliko uvriježio da je

duboko obilježio kasnija bokeljska stoljeća. Još u tom periodu nastala je različitost Zaljeva od zaleđa u mentalitetu, kulturi, običajima i izvanjskim obilježjima. Za vrijeme provala Gota, Avara i Slavena mno-

XII stoljeća tu je bio dominantan utjecaj i s prekidima vlast Bizanta, ali nije zanemariva niti uloga zapadne hrvatske države i njezinih krajeva. Kralj Tomislav je na cijeloj istočnojadranskoj obali pa i u Boki

gobrojno romansko stanovništvo je stradalo, a preostali su pobjegli u Kotor, koji je tada postao glavni grad Boke. U tom periodu podlogu za autonomnost Kotora činili su rimski municipalni poredak, gradska politička i crkvena organizacija. Upravo u tom periodu i počinje povijest bokeljskih Hrvata.

Najstariji domaći ljetopis Popa Dukljanina spominje na tom području Crvenu Hrvatsku ili Gornju Dalmaciju, u kojoj su među ostalima utemeljene biskupije u Kotoru i Budvi i koja je barem do polovice X. stoljeća bila jedna država sa zapadnom Bijelom Hrvatskom ili Donjom Dalmacijom. Sve do

imao jaku mornaricu sa 180 brodova s više od 5000 mornara. Tako poznavalac bokeljske povijesti Peraštanin Pavao Butorac piše o crkvenim vezama: „Drevnu je crkvenu povezanost grada Kotora sa zapadnom, a time i sa zapadnom civilizacijom, definitivno učvrstio moćni utjecaj prvoga hrvatskog kralja Tomislava“. Antun Milošević, na knjizi Vjekoslava Klaića „Opis zemalja u kojima obitavaju Hrvati“ (III. 1883., str.5. biblioteka kotorkoga Istorijskog arhiva) olovkom je zapisao: „Boka Kotorska glavna čest Crvene Hrvatske bez dvojbe naseljena Hrvatima.“ Ovo potvrđuje po-

vijest, narodni običaji i bokoško narječje". O Crvenoj Hrvatskoj pisali su mnogi pisci, na primjer: Pavao Riter Vitezović - Croatia Rediviva; anonimni pisac iz 1718. godine - „Alter und neuer Staat des Königreichs Dalmatien"; Ladislav Antal - „Geographica Globi terraquei Synopsis"; Mihajlo Bonhardi s početka XVIII. stoljeća i drugi. O autohtonosti Hrvata na tom području govore nam i bizantski pisci iz XI i XII stoljeća.

U drugoj polovici XII stoljeća Bizant slabi, što je iskoristio raški veliki župan Stefan Nemanja te 1185. godine zauzima Kotor i primorje. U sastavu srpske države Boka je ostala sve do nestanka Nemanjića 1371. godine. Iako su oni postavljali gradskog kneza, Kotor je ipak zadržao autonomiju, postao je glavna luka njihove države. S druge strane, Nemanjići su trajno razlikovali osvojeni uzvorski pojas od svoje matične države, što se vidi i iz njihovih titula („kralj svijeh srpskih zemalj i pomorskih"). Isto tako Nemanjići nisu uspjeli niti znali iskoristiti posjed Kotora, tako da su se Kotorani pretežito bavili kopnenom trgovinom, a Dubrovčani su držali pomorski prijevoz, kao i Talijani i Zadrani. Ipak je Boka u tom periodu sačuvala katolički značaj i orijentaciju, što svjedoči i darovani mač s psalmističkim natpisom: „Sudi Gospodine onima koji me napadaju i protive se onima koji se bore sa mnom, uzmi oružje i štit i stani na pomoć meni".

Ankica i Josip Pečarić

- Nastavit će se -

Iz života manjina

OSTVARITI PUNA ETNIČKA

PRAVA

Na redovitoj godišnjoj Skupštini njemačkog udruženja DV „Donau" - gemeinschaft der Donauschwaben in Serbien u Novom Sadu, po treći put je za predsjednika izabran Andreas Bürgermayer, dok je mjesto dopredsjednika povjereno Tankred Hübschu. Pored izbora rukovodnih tijela, Skupština je razmatrala i izvješće o radu u proteklom jednogodišnjem periodu, ali i predloženi plan aktivnosti za narednih godinu dana. Ocijenjeno je da je njemačka udruga DV „Donau" nastavila rad na povezivanju sa matičnom državom Njemačkom te da su u tijeku aktivnosti oko ulaska „Donau" u veliku međunarodnu zajednicu podunavskih Švaba u dijaspori. U tom smjeru je 1996. godine dopunjen Statut udruge, ali su nadležni organi vlasti pri republici Srbiji iste odbacili. Međutim, od pokušaja uspostavljanja kontakata, kao i dopune Statuta udruge neće se odustajati. U izvješću o radu istaknuto je da su uspostavljeni dobri odnosi sa Veleposlanstvom Njemačke u Beogradu, koje je u više navrata nesebično pomagalo rad DV „Donau" zbog čega im je izražena i zahvalnost. Riječi zahvalnosti su upućene i Kulturnoj fondaciji iz Štutgarta zbog ostvarene dobre suradnje dvije udruge. Pohvalno je za dosadašnje čelništvo što je u kratkom periodu oformljeno više podružnica njemačke udruge DV „Donau" u Vojvodini. Tako su već pored ranije postojećih u Vrbasu, Apatinu, Kuli, Somboru, oformljene podružnice u Subotici, Bajmoku i Odžacima, koje su za kratko vrijeme postale vrlo aktivne. Predviđa se oformljenje novih podružnica i to u Bačkoj Palanci i Zrenjaninu. Usvojeni

plan rada za naredni period je vrlo kompleksan: sve aktivnosti valja usmjeriti na priznavanje nacionalnog statusa njemačke etničke skupine na tlu SRJ te ostvarivanje nacionalnih prava Nijemaca, kojih kao takvih nema niti u Ustavu Srbije, a kamoli SRJ.

Pored dobrih rezultata i proširenja djelovanja, „Donau" je imao u proteklom periodu i dosta neprilika, obzirom da je bilo pokušaja razbijanja ove organizacije, koje je na vrijeme spriječeno.

Konstatirano je da kao dio europske nacije, njemačka nacionalna manjina živi udaljena od matične zemlje. Ova činjenica, evidentni pritisci na ove ljude, kao i brojne zakonske odredbe iz unutra, ali i iz vana, sužavaju prava ovih Nijemaca i praktički onemogućavaju očuvanje njihove kulture, običaja i maternjeg jezika. Sve ove činjenice kod Nijemaca u Srbiji stvaraju dojam odcijepljenosti od Europe i svog matičnog naroda.

Pored brojnih članova udruge iz Novog Sada i drugih gradova Vojvodine, Skupštini su bili nazočni i izaslanici novosadskog gradskog poglavarstva.

Inače, njemačko udruženje „Donau" je prvo njemačko udruženje u preostalom dijelu nekadašnje SFRJ koje je utemeljeno nakon II. svjetskog rata i to 30. lipnja 1992. godine u Novom Sadu. Cilj udruge je njegovanje i očuvanje njemačke kulture, njemačkog jezika kao maternjeg, ostvarivanje nacionalnih prava njemačke etničke skupine, humanitarne akcije kao vid potpore najugroženijim Nijemcima na teritoriji Srbije te uspostava prekinutih veza sa matičnom domovinom Njemačkom.

Naši velikani

ILIJA OKRUGIĆ - SRIJEMAC (6.)

Pjevati, kako je Okrugić pjevao, pisati narodne igrokaze, kako ih je on pisao, a pri tom se do kraja života održati na crti zajedništva, značilo je biti visoko uzdignut iznad intelektualaca svoga doba. Pojavljujući se poslije Jovana Sterije Popovića, a prije Koste Trifkovića, Okrugić je popunjavao domaću komediografsku prazninu u Vojvodini. I njemu možemo mnogo zahvaliti što su Vojvođani zavoljeli svoje kazalište, pisce i glumce, i što su u bezbroj prilika pokazali toliku širokogrudost i svijest.

Da bi ovaj članak o Okrugiću bio dorečen potrebno je prikazati i njegovu glazbenu djelatnost. Ona je, na žalost, najmanje poznata. Posve je sigurno da je Okrugić bio glazbeno nadaren i da je znao odlično pjevati. Zapisano je da je svirao violinu i klavir, a ponešto gitaru i tamburicu. Međutim, najčešće se služio gitarom. Koliko je zapravo ovladao tim glazbalima, nije poznato. On nije bio dovoljno notalan, jer mu je u bilježenju napjeva pomagao vojni kapelnik 70. petrovaradinske pješačke pukovnije.

Važno je znati da je u svim mjestima svoga kapeleovanja i župnikovanja ostavio tragove svog skladateljskog umijeća. Na crkvenoglazbenom polju bio je najplodniji. Stvorio je mnogo crkvenih napjeva od kojih je dobar dio sačuvan. Oni su vjerojatno većinom bil i zabi-

lježeni, ali su s vremenom nestali. Crkvene popjevke, kojima je napisao i riječi i napjeve, najbolje su očuvane u Petrovaradinu. One su živile u usmenoj predaji svih triju petrovaradinskih crkvi. Njih je tek skladatelj Stanislav Preprek zabiljžio, a kasnije i harmonizirao. Osobito su omiljene Okrugićeve božićne popjevke, koje, kad se pjevaju određenim redom, čine njegovu poznatu božićnu misu „Hajdmo, hajdmo“, nazvanu tako prema ulaznoj popijevki te mise. Također su popularne i njegove marijanske-tekijske popjevke kao i euharistijske. Od svih crkvenih popjevaka, po umjetničkom dojmu i dubini svoga djelovanja, najuspjelija je euharistijska popijevka „Spomeni se“.

Pošto je Okrugić, kao dijete svoga vremena, znao nebrojeno narodnih i umjetnih popjevaka i sam je sastavljao mnog napjeve za svoje i ostale razne rodoljubne i druge pjesme. Tu spadaju Diži se, diži, mili rode moj, Oj Slavonci i Hrvati, Je li bolje, braćo draga, Oj čujte, braćo Slavjani, Domovino, slatko milovanje i druge. Ove su se vrlo raširile i mnogo se pjevale i svirale. Tako je s pjesmom Oj Slavonci i Hrvati pozdravljen biskup Štrossmajer 1850. kod svog ustoličenja u Đakovu. Mnogim pjesmama sastvio je napjeve prema poljskim, talijanskim i njemačkim napjevima. Kao što je Josip Runjanin sastavio

napjev hrvatskoj himni Lijepa naša, po jednom napjevu iz talijanske opere, tako je i Okrugić sastavio riječi i napjev svojoj popijevki Za jedan časak radosti prema jednom talijanskom napjevu. To je u ono doba bila obična pojava.

Mnogim svojim pjesmama i igrokazima skladao je napjeve, koji se i danas mogu čuti u narodu. Primjera radi, evo jedne strofe iz popijevke o Srijemu, koju je skladao svojoj komediji Saćurica i koja se još pjeva:

*U našem lijepom ti je
Srijemu
Ta milina živit je u njemu.
Kud pogledaš s jednog
drugom kraju
Nije ljepše ni u samom raju!
Lijepa Fruška, krasni
vinogradi,
Plodna polja i šljivici
mladi.*

I ovih je napjeva nestalo s vremenom. Neki napjevi, još za njegova života, često su pripisivani drugim osobama. O tome izvješćuje dopisom Vjekoslava Klaića, urednika zagrebačkog časopisa „Gusle“. Iz njega doznajemo, da su napjevi svih moloprije navedenih popjevaka njegova rođena čeda, kao i napjevi za pjesme Tamo iza gora, voda i Komslavskih i žilah krv plamteći vrije.

Duro Rajković

- Nastavit će se -

SLANKAMEN (10.)

Poslije Mohačke bitke 1526. godine despot Stjepan Berislavić nesretno završava u jednoj svadi sa bosanskim sandžak-begom Husrefom 1545. godine

Nakon smrti despota Stjepana Berislavića nije bilo despota iz plemićkih porodica, već su u Srijemu bili srpski velikaši, ali kao turski vazali, koji su povremeno prelazili na stranu Ugarske. Srbi su uglavnom služili kao turski vojnici u raznim rodovima vojske, koji su se jednim imenom zvali martolozima.

TURSKA VLADAVINA U SLANKAMENU

U turskom pohodu na Ugarsku 1521. godine glavni srijemski gradovi, u prvom redu Zemun i Slankamen, igrali su znakovitu ulogu. Tek njihovim osvajanjem, što je sultan Sulejman, za razliku od svojih prethodnika dobro uočio, Beograd je mogao da padne u turske ruke.

Prvi napad na Slankamen bio je 17. srpanj 1521. godine. Pod tim datumom u Dnevniku Sulejmanovog pohoda zabilježeno je: „Mustafa-paša se vratio iz pljačke i doveo mnogo roblja. On je ranije bio otišao da osvaja neke gradove. Došao je pod jedan izgrađen grad po imenu Slankamen. Zatražio je da se preda na vjeru, nevjernici su to odbili i napali ih puškama i topovima, a ovi (Turci) nisu imali topove, i kako se grad na drugi način nije mogao osvojiti vratili su se”. Slično piše i Delalzade: „Pokojni drugi vezir Mustafa-paša tražio je

dozvolu od padišaha da može s jednim odredom pobjedničke vojske da napadne u blizini Beograda nevjernike Slankamena. Padišah mu je to dozvolio i nekoliko tisuća hrabrih junaka pošli su ka pomenutom gradu. Uz put su sve poharali i uništili. Okolicu Slankamena su popalili i porušili.”

U svom pismu, upućenom poljskom kralju Sigismundu, ugarski kralj Ludovik također spominje ovaj napad i kaže da su neprijatelji bili odbijeni „uz veliki pokolj njihovih vojnika”. „Slankamenu je poslana vojnička pomoć - nastavlja dalje - ali je pitanje da li će ga opet napasti”. Na kraju dodaje: „kaže se da su neprijatelji odlučili da zauzmu Beograd, Petrovaradin, a to je velika tvrđava, također i Slankamen i Titel”. Kada je 25. srpnja (1521) turska vojska zajedno sa sultanom prešla u Srijem, situacija se sasvim izmjenila. Već slijedećeg dana odobreno je begovima akinđijama, morejskom begu Hasan-begu, sinu Omer-begovu i Pri-begu Balzaogliju da pljačkaju ovu oblast. Vrančić kaže da je stanovništvo Slankamena napustilo grad čim je sultan prešao preko Save. To isto tvrdi i Tauerov Anonim, koji je iz tog vremena: „Pošto su čuli da se priča o prelasku vojske preko Save, vidjevši u blizini sultanove zastave, pobjegli su poslije rušenja njihove istrajnosti”. I to je sasvim sjerojatno, jer je dva dana poslije prelaska vojske u Srijem, 28. srpnja 1521. godine, Slankamen pao bez borbe. „Poslije toga je Jahjapašić pošao na grad po imenu Slankamen. Nevjernici

nisu mogli da se održe, pa su pobjegli, a grad ostavili prazan. Naređeno je da pomenuti zapovjednik sjedi u gradu i čuva da nitko ne prijede”. Isto je zabilježeno i u Tauerovom Anonimu: „Naređeno je da se Bali-beg tu utvrdi da bi štitio te oblasti”. Po Pečeviji, Bali-beg, pošto je osvojio tvrđavu, koju su „nevjernici” napustili, ostavio je unutra svoje ljude i pošto je s akinđijama da pali i robi po Srijemu i Požegi. Vrančić kaže, pišući o događajima prije osvajanja Beograda, da su gradovi Slankamen, Barić i Kupinik do temelja porušeni. Slično tvrdi i Katib Muhamed Zaim: „Kod Beograda u blizini Zemun, Slankamen, Kupinik i Barić bili su u rukama nevjernika. Lako su ih zauzeli i po sultanovu naređenju opljačkali, porušili kamenje bacili u Dunav i svaki grad sraznili sa zemljom”. U pismu od 15.VIII upućenom Petru, biskupu Trsta, Sigismund Weiselberg piše da su mnoge tvrđave u Srijemu, među kojima navodi Slankamen, Zemun i Kupinik, popaljene i da je kamen od njih upotrebljen za utvrđivanje Šapca. I Tubero tvrdi, ne navodeći vrijeme, da su pomenuti gradovi predati plamenu i sraznjeni sa zemljom. Ono što je iza toga ostalo, bačeno je u Dunav i Savu da ne bi poslužilo Ugarima za obnavljanje tih gradova. Turci su, dodaje na kraju, više voljeli da ostave ova mjesta pusta, nego da ih štite u neprekidnoj borbi.

„Slankamen kroz povijest”
Marko Kljajić

- Nastavit će se -

NAŠA POSLA

Da živimo u društvu potpuno poremećenih vrednosti govori naredni citat:..."Na skupu o mafiji u Napulju analizirane su sve mafije u svetu, čak i nigerijska... srpsku mafiju niko nije pomenuo. Bilo mi je krivo. Jer, mi ni sposobnošću ni pameću ne zaslužujemo taj tretman." Potpisnik ove izjave je Dobrivoje Radovanović, direktor Instituta za kriminološka i sociološka istraživanja. Mora se priznati da je ovaj gospodin izuzetno hrabar.

U stvari, on je smo obelodanio ono što naš narod već odavno zna, a to je da čitava svetska mafija može da dođe kod ove naše na obuku. Naši su mafijaši, nesporno, najспособniji na svetu. Ali, tome se ne treba čuditi, jer da postanete mafijaš ne morate godinama izučavati

visoke škole i trošiti vreme na „bubanje” iz knjiga. Mafijaško poznavanje nauke svodi se na nekoliko lako pamtljivih pravila: kao prvo - udeš u mafiju živ, izlaziš mrtav; drugo - šta vidiš - ne vidiš, šta čuješ - ne čuješ. U ovom se sastoji sva visoka mafijaška filozofija, a plate su ogromne. Stoga nije teško odgovoriti na pitanje ko je u našem društvu idol mladih ljudi - da li stručnjak sa završenim školama, ili onaj bez škola, a za koga je dotični stručnjak puka sirotinja.

Nije mi jasno zašto se svetska mafija krije, umesto da se javno pokaže, kao ova naša. Ona je ovde potpuno vidljiva, pa čak i zakonski dozvoljena. Navodim ovde primer rasprave o zakonu za vraćanje ili nevraćanje opljačkano - konkretno, stare devizne štednje. U svetu se

makar to zna da se opljačkano vraća vlasniku. To je zakon i o tome se ne raspravlja.

Na žalost, kvalitet življenja je i običan narod srozao na nivo sitnih kriminalaca. Malo ko se ovih zadnjih godina nije morao baviti švercom, preprodajom, radom na „crno”, a sve radi održavanja gole egzistencije. Ali, dok se protiv sirotinje podnose prijave, mnogi se lopovi i ubice slobodno šetaju gradovima i deluju poštenije od onih kojima se prijave ispisuju. Tako se desilo da je neko ubio više ljudi dok nije uhvaćen, a uhvaćen nebi bio nikada da o zločinu nisu pisale novine.

Sve u svemu, nije logično da nepošten narod rasrinkava poštenu mafiju.

Miloš Vasiljević

Osobni stav ili kritike na sopstveni račun

„HEJ BUNJEVČE PROBUDI SE SADA . . . ”

Postoji skladba koja sadrži ovaj stih. Neki je nazivaju himnom, a neki samo običnom kavanskom pjesmom uz koju se dobro pije. No, ne bih zalazio u tu polemiku, neka je shvati tko kako hoće. Jedno je sigurno, skladba je stara i govori o vremenu kada je Bunjevac bio starešina grada. Dok smo tako razgovarali na tu temu, čula se primjedba od strane jednog gospodina kako bi u pjesmi riječ „STAREŠINA”

trebalo zamijeniti riječju „GRAĐANIN” pa da se neki malo zamisle oko toga što su nekada bili a što su danas. No, moje mišljenje je bilo da riječ „GRAĐANIN” nije baš adekvatna, pošto je to visoko mjesto na društvenoj ljestvici. Ja sam predložio riječ „PODANIK”. Pitate se, što „PODANIK”? Naprosto, „kad su Bunjevci bili Hrvati bili su „STAREŠINE”, a od kada su proglašeni za „NAROD” i to

konstituirajući, oni su samo „PODANICI” (jadni i bidni). Od kako su dobili odrednicu „NAROD”, Bunjevci imaju pravo na svoje škole na maternjem jeziku, (srpskom) i na svoje pismo, (ćirilično), dok se u KUD-ima mogu baviti svojim folklorom u kojem preovlađuju njihove stare „srpske narodne igre”. Za uzvrat država ne traži mnogo, poslušnost, lojalnost i po koji glas na Izborima. Nije država jedina koja to očekuje,

GLAS NARODA

ima ona i svoje pomagače kroz vodeću stranku u Subotici, na čelu sa „lokalnim Klintonom“ kako su ga prozvali u nekim novinama (bliskim režimu). Naime, kako je krenulo i oni će ubrzo dobiti odrednicu „NAROD“, sa malom razlikom, obzirom da će njihov maternji jezik biti sa naglaskom, ali sve ostalo će biti isto, tj. svi će imati isto pravo. Da se ide u tom smjeru potkrepljuje i činjenica da osim natpisa na ulazu u Gadsku kuću i na prilazima gradu ne postoji ni „H“ od hrvatskoga jezika, što ukazuje koliko je u ovoj sredini poželjan. Važnije od toga je koliko će se od sada morati ljubiti - dva ili tri puta- kako bi pokazali koliko poštuju ljudska prava i slobode koje su im nametnute.

Provlači se kroz javnost i jedna mala opaska: ako ti se ne sviđa pakuj kufere i seli. To je opaska vlasti izrečena ustima izmanipuliranih ljudi. Država je pokazala još jednom aktualnost izreke da važi ono „ZAVADI PA

VLADAJ“ tj. razjedini nacionalne skupine pa ćeš vječno vladati. Istina ova taktika nije urodila plodom na Kosovu i u Sandžaku gdje su Kosovski Albanci i Bošnjaci pokazali da oni, iako iz „pasivnih krajeva“, kako ih uporno prikazuju, posjeduju višu razinu nacionalne svijesti od onih iz „razvijenijih“ (koliko već mogu biti razvijeni u ovoj državi). Ali, što je tu je. Po Ustavu i Zakonu ovo je država u kojoj svi njezini građani imaju najviša ljudska prava i slobode. Ne znam da li ta prava rastu na drveću i samo ih treba ubrati, ali je sigurno da im cijeli svijet odaje mnoga priznanja za ugrađene zakonske odredbe, iako nikada do kraja primijenjene u praksi. Taj zakon svatko tumači po svojoj volji, a uostalom, u ovoj državi sve tako i funkcionira.

„Ne kritiziraj okolicu već samoga sebe, jer ako si kritiziro sam sebe kritiziro si i okolicu.“

Ovom svojom mišlju (bar je meni pala na um a da je nigde

nisam pročitao) ja kritiziram samoga sebe pošto sam se ja prepoznao u ovim opaskama. Da li ste i vi? Za kraj sam ostavio i zamjerke koje upućujem Hrvatima jer propuštaju reagirati na neke pojave koje se čine pod izgovorom „mora se raditi, kako bi se preživjelo“, a ne pitaju se da li je rad i suradnja u ovim uvjetima moguća, pošto i to kontrolira država izdavajući dozvole za rad. Mislim da se svi kojima je imalo stalo do našega opstanka, a ne asimilacije, ne mogu skrivati iza ovakvih izjava, pa sam se i ja posramio te tako odlučio da sjednem za pisaoći stroj i napišem kritiku prvo sebi, a time ujedno i okolici. A, lijepo su me učili, „derane nebavi se politikom“. Sve je to lijepo, ali živimo takvo vrijeme koje nikoga ne ostavlja ravnodušnim.

G. N.

PISMO

Poštovano Uredništvo

Dugo čitam Vaše glasilo i mislim da je dosledno sebi i primereno ostvarivanju politike stranke DSHV.

Baš iz tog razloga Vam se javljam jer, kako sam čitao, DSHV je jedina od mnogobrojnih stranaka koja je istrajna u zahtjevima za denacionalizacijom konfiskovane imovine nakon II svjetskog rata. To je dokazano i programom pri izlasku na lokalne, savezne pa i ove zadnje republičke izbore.

Uostalom, pošto se bivša SFRJ raspala i AVNOJ-a više praktično nema, trebalo bi i neke njegove odluke po pitanju konfiskacije imovine u „ime naroda“ ukinuti.

Čujem da je na jednoj nedavno održanoj manifestaciji u Nepkeru konzul njemačke ambasade Valker Pellet obećao Njemcima potrebnu pomoć. Pošto je svojevremeno i njima oduzeta sva imovina, mogli bi se i oni angažirati po ovom pitanju, pa eto tako imam još neku nadu da ćemo zajedničkim snagama postići da se nepravедno oduzeto svima vrati.

Lijep pozdrav.

Čitatelj iz Subotice

* * * * *

„Što je to što je čak i divljaku predmet najvećeg divljenja?“

Čovjek koji se ne preplaši, koji ne strabuje, dakle ne uzmiče pred opasnošću, a ujedno savršeno promišljeno i odlučno prilazi poslu“

Kant

BUNJEVAČKO BOCKALO

KO TO KAŽE, KO TO LAŽE?

Ko to kaže da smo dotakli dno života, da ne kažem, životinjarenja? Ko kaže da nam ne mož bit gore? E pa zato se postarala naša „lipa i dobra“ mama država. I ovo je tako ispalo ko prije deset godina, dobro se sićam, Kerkez je izjavio priko televizora (onda je bijo još sitan pulin, pa se valjda dokazivo da ga unapride u gadžu) vako nikako; - ako mi usvojimo ustav Srbije, rešili smo sve probleme! Dabome da je on rišijo svoje, a mi? samo što se latimo rišavat probleme oko priživljavanja (doduše, dosta nji i ne priživi) državna aparatura već nam tura i to sutra nove, valjda da nam ne bidne dosadno. Znete kako je, čim je čoviku dosadno on počme da mozga, da se sića prošli lipi dana, a još gore je to, što mu mož past na pamet da keči u tur one koji su nam tako lipo zapržili čorbu i to brez zaprške. Jeto vite, a baš mi Albe kazo da ne virujem u gluposti. Milutin nam obećo oprost poreza za dvi godine unatrag, samo ako njeg iza-beremo, a onima koji su plaćali pribacit unaprid. Kad smo ga izabrali, hajd ja potrk u varošku kuću, da vidim koliko će mi oprost od ovog fajnskog čeka, što mi ono prije stigo. Na šalteru niki nalickani curetak, vošti li vošti lakiranim prstićima po kompjutoru, a ja sve čekam, koliki će mi oprost dati Milutin, štonaj kazo, koliko vridi njegova rič. Kad, cura se nasmiši i kaže; kompjuter je izbacijo sto i pedeset dinara oprosta za dvi godine. Ja osto zinut, ko da me, ne daj Bože, poplava izbacila.

- Ti se curo, zasigurno sprdaš samnom. Deder ti još jedared pitaj tu tvoju pametnu mašinu. Pa, otac ga očev, kako mož bit taki mali porez za dvi godine, koje se opraštaju, božem prosti, ko griji

u ispovidaonici, a ovaj, za kojeg ne vridi proštenje, deset puta krupniji? E da znaš da ni ovaj neću platiti, pa ti sad vidi!

- Samo nemojte, a kamata vam 0,2 posto (ja, pomislijo godišnje, jel bar, misečno, kad ono) na dan - frkne curetak, ko uvriđena mačka, digne nosić i navuče virangu na caklo od šaltera.

Isprpovidam ja to Albi, a on će:

- Još si ti i dobro prošo.

- Dobro? a kako bi gore mogo?

- Oj joj. Još kako. Vidiš, meni su obračunali i vraćenu zemlju. Moj pokojni dida, još prije konfiskacije, nije par godina platijo porez, pa sam i to dobijo i još kažu, dobro sam prošo, jel neznadu kolika je onda bila kamata. Pa vidiš, Felo, znaš ga, tamo sa čantavirskog puta, čovik je redovno plaćo porez na svoju zemlju, ta onu što je prije pet šest godina naslidijo od pokojnog strica.

- Da i?

- Šta i? Dobijo je na stričevo ime porez pod pritnjom plenidbe. Felo, kaki je uncut, ode u poresko i kaže da mu, stričko prominijo atres prije 5-6 godina, a na plebani nek se raspitaju jel kod svetog Pere.

- Kad si već kod plenidbe, nisil čuvo kako je gazda Luka prošo na sudu?

- Zbiljan kako? Čuvo sam da je bilo belaja.

- Pa vako, pita njeg sudija, zašto je vatrenim oružjem napo izvršitelja, tako da je ovaj završijo u špitalju. „Jer vako-kaže ča Luka-prvo, kundak od lovačke, nije vatreno oružje, a i biće njemu dosta vatre kad ode u pako, jel nemoš u raj ko služi vaku državu.

- Dobro, a zašto ste ošamarili onog pisara?

- Kako zašto? Ta ni faljnisi nije kazo, a ja, ko domaćin pitam: „Kojim dobrom ljudi,“ a taj šmrkavac će meni „došli smo vas pleniti“. Šta kažeš, tiš mene plenit? O kad sam ga onda plenijo da prostite gospon sudija, balac mu se triput zamoto oko ušivi. Onaj drugi oma ruku u fardžep, cigurno je tijo izvuč bricu, a kako mi puška bila nadovat, ja njega bu u čelenku, a on pavo priko onog prvog. Eto to vam je sva pripovitka.

- Da moj Albe, valjdar zato i ne idu u plenidbu, već su izgustirali, ko da njim sam neg no ministar financija, da ako nisi platijo porciju, nemaš ništa, da prostiš, ni u javni klozet.

- Ha ha ha, alaj će bit uneređeni po varoši. Kod nas na salašu je dobro. Trkneš u guvno za badnjove, tamo te valjdar neće čekat poreznik.

- Smij se ti smij, al štoš ako ti dida umre, a porciju nisi calovo? Moraćeš, ko kadgod Indijanci, napraviti visoke koraće, pa na vitru sušiti didu, da ti ne zamasti odžak. Hej, znaš da je to još i jeptinije. Vidiš i funjare se dositile. Kod nji moš i na kredit umrit al nesmiš umrit dok u cilosti ne isplatiš.

- Znaš da je ovo još i dobro.

- Koje dobro?

- Pa puno nji neće moć proć registraciju i biće jeptini limuzina.

- A šta misliš za uvoznike, kamijodžije? trideset iljada dojčera?

- Tu je bar bistro. Jedino pljačkaši imadu talike novce, pa će to jopet biti državni monopol, jel već kako se to zove. A da nam mož, ne samo mož, neg i bit će gore, vićeš!